

CONGREGATIO GENERALIS CVIII

23 octobris 1964

Exc.mus P. D. PERICLES FELICI, arch. tit. Samosatensis, *Ss. Concilii secretarius generalis*:

Moderatur 108 congregationem generalem em.mus ac rev.mus card. Iulius Döpfner, arch. Monacensis.

In hac congregatione distribuetur relatio super schema emendatum propositionum *de religiosis*, quod nunc inscribitur *de accommodata renovatione vitae religiosae*. Simul datur Patribus aliquis appendix adiunctus schemati propositionum *de religiosis*, sed materia discussionis et suffragationis iam contenta est in schemate distributo; propositiones sunt discutiendae et suffragandae, non appendix, uti patet. Est documentum quod distribuitur.

Et lego nomina eorum qui verbum facere postulaverunt circa schema *de Ecclesia in mundo huius temporis* circa principia generalia.

Exc.mi DD. Raymundus Tchidimbo, arch. Konakriensis in Guinea; Franciscus von Streng, ep. Basileensis et Luganensis in Helvetia; Benedictus Reetz, sup. gen. Congregationis Beuronensis O.S.B.; Paulus Yüpin, arch. Nanchimensis in Sinis; Raphael Gonzalez-Moralejo, ep. aux. Valentinus in Hispania; Villelmus Bolatti, arch. Rosarien. in Argentina; Iustinus Darmajuwana, arch. Semarang. in Indonesia; Ioseph D'Avack, arch. tit. Leontopolitanus in Pamphylia, in Italia; Angelus Fernandez, arch. coad. Delhien. in India; Franciscus Marty, arch. Remensis in Gallia; Marcellus Gonzalez, ep. Asturicen. in Hispania; Petrus Čule, ep. Mandetrien. in Jugoslavia; Remigius de Roo, ep. Victorien. in Canada; Ioannes Zarranz, ep. Placentin. in Hispania; Hieronymus Podestà, ep. Avellanedian. in Argentina; Michael Browne, ep. Galvien. in Hibernia; Hermannus Volk, ep. Moguntinus in Germania; Gabriel Garrone, arch. Tolosan. in Gallia; Ludovicus La Ravoire, ep. Krishnagaren. in India; Placidus Cambiaghi, ep. Novariensis in Italia; Leontius van Peteghem, ep. Gandaven. in Belgio; Paulus Hnilica, ep. tit. Rusaditanus in Italia; Marcellus Lefebvre, arch. tit., sup. gen. Congreg. Spiritus Sancti; et satis.

Nunc, Patres venerabiles, velitis, arrectis auribus, audire.

Sanctissimus Dominus statuit finem faciendum esse huius sessionis die 21 novembris proximi. In hac die duo habebuntur sollemnes cele-

brationes: mane, in hac Basilica Vaticana, in qua Sanctissimus Dominus Missam celebrabit cum 24 Patribus Sacri Concilii, in quorum ditone sunt praecipua Sanctuaria Marialia. Et post meridiem habebitur alia sollemnitas, alia sollemnis celebratio, in Basilica S. Mariae Maioris, praesidente Summo Pontifice, ad quam sicut ad celebrationem matutinam, omnes Patres Sacri Concilii convocantur.

Ergo haec sessio clauditur patrocinio dulcissimae Matris nostrae.

Haec mirans, Patres, tenui haec meditabor avena:

Concilium celebrat magna pietate Mariam;

Concilio Genetrix lene recludat iter.

Quibus auxiliis, Patres venerabiles, Deo imprimis protegente et operam praestantibus commissionibus, in id auxilium ferentibus peritis quorum haud pauci silentio et labore de Concilio optime meriti sunt [*plausus*], spem fovere licet fore ut quam primum huic congregationi generali proponantur textus iam discussi et suffragationi subiecti, definitivae suffragationi subiciendi, ita ut possit postulari a Sancto Domino publica sessio. Rogamus vehementer commissiones ut in hoc nos enixe adiuvent et grati omnes iisdem atque peritis erimus.

Aliud addo, minoris quidem momenti. Cum nesciam praecise quanam sint habitationes rev. morum parochorum, qui invitati sunt in hoc Concilium, invitamentum ex hoc ambone eisdem facio, ut feria II proxima, velint convenire in domum a Sancta Martha, hora 16,30, ut fraternum colloquium instaurare possimus. Est invitamentum quod facio ex ambone non solum ad demonstrandum affectum, quem omnes Patres habent erga parochos, sed etiam quia hac ratione facilius agitur.

Alia sessio huius Ss. Concilii habebitur cum Ss. Dominus eam constituerit.

Moderator: Antequam incipiamus discussionem, rogantur enixe Patres ut, ex rationibus obviis, durante discussione, ne faciant plausus.

1

EXC.MUS P. D. RAIMUNDUS M. TCHIDIMBO

Archiepiscopus Konakriensis

Em.mi Praesides et Moderatores, Patres et Fratres carissimi,

Habete me excusatum si, cum sinceritate, dico hoc schema mediocriter mihi placere. Veritas uti veritas non est tenera; sed ea est via regalis, quia liberat nos.

Viam quidem syntheticam quaesiverunt auctores, sed — ut mihi vi-

detur — non potuerunt synthesim facere de problematibus in universo orbe tam dissimilibus.

Schema pro Europa, forsitan pro America, conceptum videtur, sed non satis pro tertia parte mundi.

Homines ad quos dirigitur clare enumerantur: primum catholici, deinde omnes habitantes terrae. Ego quidem Africanarum gentium difficultatum mentionem non legi, quae sunt subevolutio (le sous-développement), colonisatio, discriminatio ex stirpe seu colore; et non amplius structurarum societatis novellae descriptionem.

Imprimis: sub respectu societatis nostri temporis dicam: in hoc schemate homo non consideratur in collectivitate, i. e. in suis socialibus mensuris. Nec socialisatio, nec socialis vocationis hominum ambitus asseritur.

Attamen, ut aiebat em.mus card. Suhard: « la société présente se caractérise par un fait nouveau et universel, la socialisation... L'homme est beaucoup moins seul en face de son destin: moins seul pour le méditer, moins seul pour vouloir et choisir. La cité contemporaine est une cité complexe. Il n'existe plus d'individus autonomes; chacun appartient à un milieu qui a ses coutumes, ses impératifs, ses mythes » (*Le Prêtre dans la Cité*).

« Id ipsum tamen, sicut dixit *Mater et Magistra*, partim ostendit partim consequitur eam animi inclinationem, qua homines sponte sua ad societatem inter se ineundam feruntur, cum de adipiscendis bonis agitur, quae quisque sibi animo proposuit, quaeque singulorum excedunt facultates ».

Cum autem Africani socialismi viae nunc delineantur, toti Africae placuisset notare Ecclesiam, in sua declaratione mundo, de socialisatione loqui cum vera attentione.

Secundo: si Ecclesia est pauper; et certissime pauper est; tamquam pauper, se definire debet; ut filii sui, tandem, liberentur de fumis « demagogiae » ...¹ circa problema paupertatis.

Evidenter, secundum mentem Evangelii, paupertas vera non est exterioris paupertatis fallax species; et pauperis species exhibere non praestat quam pauperis vitam agere.

Adhuc scimus quod Ecclesia est Mater pauperum; quare nunc schema nostrum subevolutionis problema non evocat in mundo huius temporis?

Haec gravis quaestio non est caritatis tantum quam Europa aut America erga Tertiam Mundi Partem manifestant sed quaestio de solidaritate inter universa generis humani membra. Hoc principium, opportune importuneque affirmari debet.

Ut ait S. Thomas Aquinas: « res quas aliqui superabundanter habent, ex naturali iure debentur pauperum sustentationi »...²

Tertio: Ecclesia Sancta, fuit, est et erit semper defensor libertatis, hominibus primi doni Dei. Nunc, in hoc schemate, cur hoc magnum silentium circa problemata colonisationis et discriminationis cum suis succedaneis quae sunt segregatio et Apartheid.

In factis, haec iniustitia apertissima est simul rubor nostri temporis et cancer fastidiosus societatis nostrae.

Temporales labores mere caritatis exercitio non reducantur. Maiorem enim significationem praebent; in mente S. Pauli apostoli sensum habent liberationis integrae pro mundo universo, omnibusque hominibus, etiam populis sub coloniali tutela adhuc viventibus.

Terra Africana Patres conciliares attendit, ut fortiter ius hominis libertatis delectationi affirmant. Hoc solo modo, temporalis labor qui regnum venturum Christi praeparat atque hominum aspirationes christianae spei inire possunt.

Ad modum conclusionis, quaero ut schema, post disceptationem, profunde modificetur; et episcopi tertiae mundi partis aggregentur commissioni ad hoc opus electae. Dixi.

In textu scripto tradito: ¹ nausabundae. ² (II-II, 66, art. VII - respondeo dicendum).

2

EXC.MUS P. D. FRANCISCUS VON STRENG

Episcopus Basileensis et Luganensis

Venerabiles Fratres,

Nomine Helvetiorum episcoporum sequentia proferre habeo.

...¹ Schema in genere placet: Schema *simpliciter reddere possibile esset* ² duo tantum capita complectens. Primum contineat tria prima capita, scil. generalia, praesentis schematis, alterum tamen principiorum applicationem, quae nunc in quarto invenitur.

...³ Insistere oportet in dignitatem creationis huius mundi, sicut e prologo S. Ioannis elucet. In illo opus creationis ex relatione ad ipsum ordinem trinitarium intelligitur. Talis conceptio biblica theologiae et spiritualitati hodiernae valde consona est.

...⁴ Clare dicatur, hominem suo labore operi Dei creationis participare, ex quo iam magna dignitas hominis eiusque laboris desumitur.

Sicut tota materia in sua evolutione naturali ordinatur, etiam in sua perfectione technica ab hominibus ordinanda est, ut eos in perveniendo ad Deum finem ultimum adiuvet.

...⁵ Momentum ordinis naturalis eiusque valor lucidius exponatur. Gratia enim supponit naturam, perficit et elevat.

...⁶ In Christo opus creationis et redemptionis uniuntur. Pari modo in Ecclesia Christi, quae non tantum redemptionis opus assumit, sed et creationis promovet. Quare non dicendum est: « In privilegiis ab auctoritate civili oblatis Ecclesia spem nullam ponere » (pag. 13 ...⁷). Non de privilegiis, sed de toto ordine naturali in Christum ordinando agitur, qua ratione etiam societas civilis Ecclesiae aliena non est. Agitur de munere aliquo exercendo, non de privilegiis concessis. Ecclesia cum totam creationem in Christo amplectatur, omnes actiones humanas aliquomodo attingit eisque ad missionem ...⁸ bene adimplendam indiget.

Liceat mihi, adhuc aliqua proprio nomine proferre. In schemate multa magni valoris, quae prudentia et sapientia fulcita promulgationis digna sunt, inveniuntur.

Attamen in eo aliqua etiam problemata per respectum, *v. g.*⁹ ad matrimonium ...¹⁰ tanguntur, quae tamen, ut puto, non sunt apta, ut in hac magna aula fusius tractentur. Sed necessarium mihi videtur, ut parvis coetibus in diversis conferentiis episcoporum et peritorum omni qua par est libertate opinionis *audacter*¹¹ tractentur. Ea quae eorum industria scientifica eruuntur, commissionibus respectivis, quibus de istis quaestionibus ex officio interest, tradentur. Nec Ecclesiae magisterio nec theologis, tales quaestiones sic dictas « cruciales » curae animarum omittere vel negligere licet. Permulti enim homines expectant *libellum ad res « au Concile du Vatican II au sujet des problemes de la famille et de la part d'un grand groupe international des laïcs catholiques »*, expectant¹² etiam coniuges, qui optimam suam dispositionem erga prolem generandam et educandam revera testimonio operis iam probaverunt, qui tamen gravibus ex rationibus salutis vel conditionis oeconomicae in magno conscientiae conflictu constituuntur. Tales in suis difficultatibus adiuvandi sunt etiam, ne fiduciam in Ecclesiam eiusque magisterium amittant.

Dico sequentes,¹³ quae profero, in hoc ...¹⁴ schemate omnino aperte disseratur.

...¹⁵ 1. *De vita prolis nondum natae tuenda*. De vita prolis nondum natae tuenda in hac aula aliquando iam sermo fuit, necnon in hoc schemate loco citato hoc problema breviter tangitur. Haec tamen quaestio tanti momenti est, ut levis tantum allusio nullatenus sufficiat. Concilium, *ut puto*,¹⁶ gravi obligatione tenetur, aperte et firmiter Ecclesiae doctri-

nam statuere, numquam nullaque ex causa licere, vitam proles nondum natae directe laedere et artificialem praegnationis interruptionem *properare*.¹⁷ Quod omnino valet, etsi leges civiles talem interruptionem permittunt, nullis poenis eam subicientes. Inveniuntur regiones altioris civilisationis, in quibus hoc crimen ita invalescit, ut perniciēs fundamentalis, simul cum divortio, evadat. Statistica evincit, numerum artificialis...¹⁸

Moderator: Exc.me Domine, videas forsā ne intres nimis in particularia, quae pertinent ad cap. IV.

Orator: Utique.

2. *De vita tuenda in communicatione publica...*¹⁹ Concilium aliquid etiam dicat de tuenda vita, quae hodie multis periculis gravibus in viis publicis subicitur, cum communicatio inter homines mediantibus vehiculis vi automatica vectis de die in diem augeatur. Quot homines factis sinistris in via contingentibus morte rapiuntur! Quod detrimenta corporis gravissima patiuntur, quibus postea totam per vitam laborant! Quantus dolor et luctus tot familias exinde afficit! Tales eventus maxima ex parte ex culpabilitate humana eveniunt.

Qua de causa necessitas urget, ut etiam his in rebus formationi conscientiae magis ac magis praevideatur.

Iam ille, qui in dubio facti vitam proximi vel propriam periculo exponit, gravi peccato oneratur.

Aestimamus, in hac materia praescripta civilia *ad securitatem vitae tuendam*²⁰ non pertinere ad genus sic dicti legis mere poenalis, sed proprie conscientiam hominis graviter obligare.

...²¹ 3. *De vita oeconomica et sociali.* Breviter. Expositio principiorum generalium placet.

Attamen Ecclesiae magisterium praecisius explicare deberet, quomodo in rebus oeconomicis conscientia formanda sit.

Omnes scitis, quantum amoralitas in negotiis oeconomicis divulgatur...²². Quod tanto peius evadit, cum tales occupationes magnam vitae partem hominum in mundo huius temporis adimpleat. Quot discordiae, quot immo crimina, quantae miseriae ex praedicta immoralitate oriuntur.

Moderator: Exc.me Domine, totum tempus tuum exhaustum est.

Orator: Concludo. S. Paulus admonet: « Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de his omnibus »...²³

Insuper idem apostolus avaritiam simul cum luxuria simulacrorum servitutem appellat...²⁴

Multi homines optimaе dispositionis negotiis addicti non raro in dubio versantur, quae sint licita an non.

Sacrosancta Synodus admoneat theologiam moralem docentes, ut istis rebus hodie valde complicatis accuratius et profundius studeant, simul cum competentibus laicis.

Numerosi existunt libri ad formationem conscientiae de sexto decalogi praeepto quoad septimum autem magna penuria deploranda est. Dixi. Gratias.

In textu scripto tradito: ¹ Primo in genere. ² simplicior reddatur.
³ Secundo in specie. a) Ad cap. I. ⁴ ad n. 7, pag. 9. ⁵ Ad n. 9, pag. 10.
⁶ b) Ad cap. II, n. 12, pag. 12. ⁷ linn. 3-4. ⁸ suam. ⁹ deest.
¹⁰ et familiam. ¹¹ deest. ¹² Ecclesiam ad istas quaestiones responsuram esse, praesertim. ¹³ De sequentibus autem. ¹⁴ ipso. ¹⁵ Ad n. 20, pag. 22, linn. 23-24. ¹⁶ deest. ¹⁷ procreare. ¹⁸ interruptionis praegnationis et abortus in aliquibus populis numerum prolis natae adaequare, immo aliquando superare. Indicatio sic dicta medicinalis, saepe ut praetextus nominata, talem abusum criminalem legitimare nunquam valet. Cui addendum est, talem indicationem in regionibus altioris civilizationis vix adhuc inveniri, cum enim scientia medicinalis permagnam evolutionem subierit et cura pro matre ac prole summam perfectionem attigerit, etiam cum operibus caritatis pro matre indigente. Concilium oecumenicum firmiter insistat in clarissimam constantem Ecclesiae doctrinam, necationem directam prolis in matris utero existentis, interrumpendo praegnationem, nunquam esse licitam, cum Deus solus vitae ac mortis sit Dominus. Paena a Codice Iuris Canonici pro tali crimine statuta ut signum eius gravitatis ne aboleatur. Attamen maioris momenti ad hoc crimen oppugnandum et exstirpandum est formatio et correctio opinionis publicae, quae magna ex parte in hac re graviter deficit. Quicumque pro formatione conscientiae aliorum vel pro bono publico responsabilitate gravantur, officium iniunctum constanter et firmiter adimpleant. Coniuges imprimis ipsi clare instruendi et admonendi sunt. ¹⁹ (ad pag. 22, locum indicatum). ²⁰ in genere. ²¹ Ad n. 23, pag. 26. ²² ita ut apud multos homines successus in rebus temporalibus mensura omnium valorum esse videatur. ²³ (1 Thess. 4, 6). ²⁴ (Col. 3, 5).

Animadversiones scripto additae:

Ad n. 21, pag. 22: *de dignitate matrimonii et familiae.*

Textus bene et sapienter compositus est.

Sed clarius inquirenda esse videtur in doctrina Ecclesiae quaestio proprie « crucialis » pastorum animarum, quomodo subvenire possimus generosis illis coniugibus, qui optimam suam dispositionem erga prolem generandam et bene educandam revera testimonio operis probaverunt, quibus tamen gravibus ex rationibus salutis vel conditionis oeconomicae vel socialis per annos augmentum familiae desiderandum non est. Methodus sic dicta Ogino-Knaus iuxta medicorum iudicium saepe non inservit. Licetne nobis tanquam *iure divino* (iure naturali?) iugum continentiae per annos protractae talibus coniugibus imponere? Quid respondemus sancto Paulo dicenti: « Nolite fraudare invicem, nisi forte ex con-

sensu ad tempus, ut vacetis orationi; et iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram » (1 Cor. 7, 5)?

Unio coniugalis magnum in se ipsa valorem habet, sive ad amorem coniugalem fovendam, sive ad harmoniam pro puerorum educatione necessariam conservandam, sive ad tentationes superandas. Actus enim coniugalis — cui raro effectus procreationis sequitur — non sub solo procreationis aspectu, sed etiam in sua natura expressionis amoris considerandus est. Ex tali amore actus coniugalis evadit actus proprie personalis.

(In scriptis tantum adiungo emendationes sequentes: ad pag. 24, n. 4, lin. 2: Difficultatibus ibi enumeratis praeponatur illa ex salute proveniens. Item in lin. 28).

3

REV.MUS P. D. BENEDICTUS REETZ

Superior generalis Congreg. Beuronensis O.S.B.

Venerabiles Patres,

Tremens factus sum ego et timeo quia in hac aula Concilii hesterna die audivimus: « Inutile est consilium petere ab eis tantum qui in domibus religiosis, in seminariis, vel in universitatibus studiorum a iuventute manebant. Illustrissimi illi viri mundum vix cognoscunt in eius realitate cruda et interdum crudeli... ». Inter quos ego monachus et abbas, qui nunc cum magna scrupulositate loquor et anxietate, quia mundum vix cognosco; et ideo oportet mihi loqui simplex sicut columba et non sicut serpentes venenum aspidum sub labiis eorum habentes.

Forsitan etiam monachi illi quadraginta qui ineunte saeculo septimo a Gregorio Magno Pontifice maximo in Angliam missi sunt, ut ex Angliis Angelos facerent, ex quibus Augustinus factus est primus episcopus Anglorum, mundum *vix*¹ cognoverunt. Et crastina die Summus Pontifex Paulus VI, quem Dominus ad multos annos nobis conservare dignetur, in Monte Cassinensi, S. Benedictum monachum et abbatem, qui mundum vix cognoscebat, « Patronum Europae » declarabit.

Moderator: Ne fiant plausus.

Orator: Schema de quo sermo, mihi in multis valde placet et cum a commissione et peritis revisum fuerit, aliquam saltem perfectionem habebit. Periti qui in adlaborando schemate sudaverunt, ab ipso Sanctissimo Domino Papa nominati sunt. Timendi non sunt, immo diligendi et laudandi praesertim propter adnexa, ex quibus plurima in ipsum schema assumenda erunt. « Ecclesia Sancta Dei — ut audivimus hesterna die — multa gravia passa est propter scripta et dicta quorundam peritorum. Attamen hoc mirandum non est, quia examen conscientiae pro

multis hominibus passio est immo et tortura. Parati, immo paratissimi sunt periti observationes Patrum conciliarium, qui mundum melius cognoscunt, ut spero, in novum textum introducendi. Nunc ego audeo loqui quia etiam monachi aliquid dicendum habent « de Ecclesia in mundo huius temporis », *quamquam*² *fuga mundi* pertineat ad essentiam vitae monasticae. Tamen fuga mundi bene intellecta non est fuga Ecclesiae *eiusque apostolatus*,³ sed potius econtra: mediante fuga mundi monachi inserviunt Ecclesiae in mundo etiam in mundo hodierno. Tota historia monachismi evidenter probat, quod ii qui ex una parte ex mundo aufugerunt, ex alia parte mundo maximo fuerunt emolumentum quoad vitam Ecclesiae tum etiam quoad vitam sic dictam culturalem. Homines huius temporis cum omnibus suis problematibus ad monachos veniunt et, ut quidam dixit, monachus totum mundum in suis humeris sicut alius Atlas in praesentiam Divinitatis portat. Permittatis ergo mihi, venerabiles Patres, paucas animadversiones ad schema *de Ecclesia in mundo hodierno* quod mihi in genere placet valde, etiam et praesertim cum adnexis.

*Prima animadversio scripto tradetur ne tempus perdam.*⁴

Secunda animadversio. In prooemio dicendum esse mihi videtur quid significet terminus *mundus* secundum sacram scripturam. In sacris litteris enim hic terminus duplici sensu adhibetur.

In capite primo Geneseos saepius dicitur quod mundus, i. e. res creatae erant valde bonae.

Psalmista iterum iterumque extollit creaturas Dei dicendo e. g. « quam magnificata sunt opera tua Domine ».

De homine loquendo cantat idem Psalmista: « minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria et honore coronasti eum » *etc.*⁵

His et similibus textibus sacra scriptura abundat. Sed et sunt alii textus librorum sacrorum ex quibus clare apparet mundum esse vulneratum, quod maxime in ipso homine manifestatur, cuius conditio primordialis per peccatum omnino est mutata in peius. Totus mundus comparari potest campanae diruptae vel pomo pleno vermibus et veneno.

« Invidia diaboli mors intravit in mundum » mors scil. ut paena peccati ...⁶. Nostris temporibus diabolus nec nominari potest, sed, venerabiles Patres, non tantum in Deum credimus sed etiam in diabolum immo et in diabolos quorum natura et officium est diaballein i. e. ordinem rerum perturbare et omnia convertere in *chaos magnum*. Abstrahere numquam possumus a *mysterio iniquitatis* quod etiam mundum hodiernum pervadit.

Est et mundus de quo Ioannes dicit: « et mundus eum non cogno-

vit » ...⁷. Est et mundus de quo Christus dicit: « non pro mundo rogo » ...⁸. Ne obliviscamur verbi S. Pauli ad Romanos: « Nolite conformari huic saeculo » ...⁹ et illius Iacobi: « Religio munda et immaculata apud Deum haec est... immaculatum se custodire ab hoc saeculo » (*Iac.* 1, 27). Haec valent non tantum de religiosis, sed etiam de sacerdotibus et de laicis christianis. His textibus utique alii opponuntur, in quibus illud verbum illustratur quo in pervigilio Natalis Domini tamquam finis incarnationis Domini enuntiatur: « Volens mundum Deo consecrare ». Haec consecratio mundi, etiam hodierni, etiam saeculi vigesimi, per incarnationem in Nazareth incepta a Christo Domino et per Christum in nobis et a nobis et in mundo omnium saeculorum est perficienda.

In Sacra Scriptura contraponuntur superius dictis sequentia: « Sic Deus dilexit mundum *etc.*¹⁰ ». « Nunc iudicium est mundi, princeps huius mundi eicietur foras » ...¹¹. « Non ego veni, ut iudicem mundum, sed ut salvificem mundum » ...¹². « Confidite, ego vici mundum » ...¹³. « Ecce qui tollit peccatum mundi » ...¹⁴.

Ex verbis citatis patet ergo Sacram Scripturam de mundo et de hoc saeculo duplici sensu loqui, nempe de mundo vulnerato, et de mundo consecrando in omnibus suis partibus. Et hoc clare exprimi debet in prooemio.

Tertia animadversio. In n. 22 schematis, pag. 25, lin. 20 et aliis in locis sermo est de recto valorum ordine, quin dicatur, quis sit iste rectus ordo.

Cum iste rectus ordo supponitur, mihi videtur quod in prooemio clare debet exprimi ordo hierarchicus valorum. Terminus valor ad philosophiam modernam reducitur, cum philosophia scholastica simpliciter pro verbo valor dicebat *bonum*. Sunt valores superiores et inferiores, temporales et aeterni, spirituales et corporales, biologici et oeconomici, aesthetici et morales, culturales et religiosi, qui ultimi primum locum tenent.

Ante omnia autem distinguendi sunt valores absoluti et relativi. Absoluti sunt ii qui immediate Deum et divina ut obiectum habent; relativi ceteri omnes.

Si quid in valoribus relativis boni invenitur, hoc ex eo provenit, quod bonum divinum participant.

Hoc in introductione ad schema semel pro semper et clare esset dicendum.

Unus valor alteri subicitur et saepe bonum minus sacrificari debet in favorem boni superioris, e. g. bona oeconomica et biologica, bonis spiritualibus et religiosis. Lex sacrificii pervadit totum ordinem valorum.

Quarta et brevis ultima animadversio. Philosophus ille et palaeontologus et poeta Teilhard de Chardin S.I. qui hodie in toto orbe terrarum praesertim in iuvenes magnum influxum exercet, certe, ut mihi saltem videtur non satis mentem suam vertit ad mundum peccato vulneratum. Multi ex vobis, venerabiles Patres, canticum eius pulcherrimum in laudem materiae cognoscunt, quod comparari potest cantico solis S. Francisci. Quamquam materia consecrata sit per incarnationem Domini tamen et ipsa ingemiscit sub mysterio iniquitatis crucis et mortis. Nescio quomodo mors, peccatum, diabolus et ipsa resurrectio locum habere possint in systemate ...¹⁵ Teilhard de Chardin, cuius doctrina ut mihi videtur aliquo modo origenismum sapit, cum ex sua doctrina *Apokatastasin ton panton* deduci possit. Est optimismus exaggeratus qui vitari debet et vitatur in schemate *de Ecclesia in mundo huius temporis* quod valde laudandum est.

Concludo. Haec terra numquam paradus erit, sed semper militia est vita hominis super terram. *Contra bellum aliasque calamitates semper nobis luctandum erit, sed in aevum usque ad finem saeculorum, dicente Domino, exurgit gens contra gentem.*¹⁶ « Mors et vita duello confluxere mirando, dux vitae mortuus regnat vivus ». « *Vivus*¹⁷...

Moderator: Rev.me Pater, realiter finias, quia tempus exhaustum est.

Orator: « Et haec est victoria quae vincit mundum ...¹⁸ fides nostra ».

In textu scripto tradito: ¹ non. ² cum. ³ deest. ⁴ *Prima animadversio:* Legendo hoc schema neminem fugit latinitatem schematis omnino aliam esse ac in aliis schematibus. Hoc ex eo provenit quod, sicut aperte et candide fatetur relatio: « conventum est ut prima redactio lingua gallica fieret ». Oportet ergo ut optimus quidam latinista ex schola E. C. Bacci textum ita adaptet ut non sit dedecori huic amplissimo coetui. ⁵ et constituisti eum super opera manuum tuarum » (*Ps.* 8). ⁶ (*Sap.* 2, 24). ⁷ (*Io.* 1). ⁸ (*Io.* 17, 9). ⁹ (*Rom.* 12, 2). ¹⁰ ut filium suum unigenitum daret et omnes qui credunt in eum non pereant, sed habeant vitam aeternam » (*Io.* 3, 16). ¹¹ (*Io.* 12, 31). ¹² (*Io.* 12, 47). ¹³ (*Io.* 16, 33). ¹⁴ (*Io.* 1, 29). ¹⁵ philosophico. ¹⁶ deest. ¹⁷ « Victor quia victima » dicit S. Ambrosius. « Fulget crucis mysterium » etiam super mundum hodiernum, qui salvari non potest nisi in cruce D.N.I.C. in quo est salus et vita et resurrectio nostra. ¹⁸ (etiam hodiernum).

4

EXC.MUS P. D. PAULUS YÜPIN
Archiepiscopus Nanchimensis

Venerabiles Patres conciliares et omnes alii dilectissimi in Christo,

Nomine *plusquam septuaginta*¹ Patrum conciliarium humiliter peto ut schemati *de Ecclesia in mundo huius temporis* addatur capitulum novum de comunismo atheistico, vel saltem adnectatur declaratio solemnis circa istam ideologiam.

Rationes multae sunt, liceat autem mihi praesentare sequentes:

1. Ad perscrutandum signum temporum. Ecclesia non potest nec debet negligere quaestionem de comunismo, qui est maximum et perspicuum signum nostri temporis, etsi infelicissimum.

2. Ad defendendam veritatem. Communismus est atheismus militans, materialismus crassus, uno verbo, cumulus omnium haeresium.

3. Ad vindicandam libertatem. Persecutio sanguinosa vel saltem legalis aut suppressio libertatis numquam deest, ubi comunismus politice praevalet.

4. Ad confusionem dissipandam. Doctrina pacificae conviventiae, politica manuum extensarum, necnon comunismus sic dictus catholicus, sat magnam confusionem generavit. Omnia apta sunt pro comunismo ad creandam obscuritatem in mentibus christianorum, dubium vel saltem haesitationem. Nunc ergo requiritur claritas; *et ultimo*²:

5. Ad satisfaciendum expectationi omnium populorum, praesertim illorum, qui sub iugo comunistico gementes, dolores inenarrabiles iniuste patiuntur.

Propter has rationes supradictas et multas alias repeto petitionem nostram ut comunismus atheisticus in nostro schemate aperte, clare, et complete tractetur. Dixi. Gratias.

In textu scripto tradito: ¹ plurium. ² deest.

[*Subscripserunt*] Dominicus Lucas Capози, arch. Taiiuanensis; Al. Derouineau, arch. Kunmimensis; Federico Melendro, arch. Ngankimensis; Aegidius Bignamini, arch. Anconitanus; Ioseph Oste, ep. Jehol; Petrus Tou, Hsinchu; André Vérineux, ep. Imcheuensis; Hermenegildus Hintringer, praef. ap. Kiamusze; Dominicus Desperben, praef. ap. Hainan; William Kupfer, ep. Taichung; J. B. Velasco, ep. Amoy; Philippus Côté, ep. Süchow; René Boisguérin, ep. Suifu; E. Gabriel Quint; Henricus A. Pinger, ep. Chowtsun; Lucien Lacoste, ep. Tali; Petrus Massa, ep. Nanyang; Pacificus Pasini, ep. Sanyuan; Thomas Niu; Ioseph Kuo; Quintinus Pessers; Ignatius Krause, ep. Shunteh; F. G. Kramer, ep. Luanfu;

Vitus Chang; Thomas Newman, ep. Prome; Stanislaus Lokuang, ep. Tainan; Carlo van Melckebeke, ep. Ningsia; Ioseph Cheng; Victorinus K. Youn, ep. Suwon; L. Morel, arch. tit. Eno; Pacificus J. Vanni, arch. tit. Proconneso; Gaetano Michetti; Francis Zayek; Luis Sánchez-Moreno L.; Paul M. Kinam Ro, arch. Seoul; Ioseph Truong-cao-Dai, ep. tit. Sila; Petrus J. Han, ep. Jeonju; Ioannes B. Sye, arch. Taegu; Laurentius Bianchi; Angelus Cuniberti; Carolus Lemaire; Carolus M. Cavallera; Michael González; Victorius M. Costantini; Secundus Chiocca; Carolus Quintero Arce, ep. Vallipolitanus; Victorius Cecchi, ep. Forosempronien-sis; Geraldus O'Keefe, ep. tit. Candida; Godefridus Okoye, ep. Portus Harcur-tensis; Petrus N. Bantigue, ep. tit. Catula; Angelino Lovey, sup. gen. S. Ber-nardi; A. Mathias, ep. Chikmagalur; Gaetano Pollio, arch. Otranto; José Guad. Padilla Lozano, ob. Vera Cruz; Franciscus Charrière, ep. Laus., Gen. et Frib.; Tarcisius van Valenberg, ep. tit. Comba; John Romaniello; Albertus Deane, Ar-gentina; Iulius Rosales, Philippines; Constantinus Luna, ep. Zacapá; Walter Coggin; Basilio Cristea, vis. gen. Rumeni; Pierre Bouckaert, év. Popokabaka; Petrus Sfair; G. J. Deschamps, praef. ap.

5

EXC.MUS P. D. RAPHAEL GONGALEZ-MORALEJO

Episcopus tit. Dardanus, aux. Valentinus

Venerabiles Patres et adstantes omnes dilectissimi,

Nomine circa sexaginta episcoporum Hispaniae et linguae hispa-nicae, in Seminario Nationali, die 8 octobris coadunatorum, *necnon aliorum undeviginti ex diversis regionibus*,¹ haec ad schema *de Ecclesia in mundo huius temporis* proponere velim.

1. Schema totum placet sed tantum iuxta modum *cum illud indi-geat*² ut alte reformetur. Sed aliunde, id necessarium videtur tamquam fundamentum disceptationis, *quia*³

2. Momentum huius schematis extra controversiam est; at extol-lere liceat eius ingentem valorem tribus praecipuis aspectibus:

a) *In aspectu doctrinali et conciliari*. Sane meministis, venera-biles Patres, quomodo in postremis congregationibus generalibus I Ses-sionis huius Concilii, tres habitos esse memorabiles interventus ...⁴. Prior locutus est em.mus card. Suenens, proponens ...⁵ ut omnes labores huius Concilii, quod ipse vocavit « Concilium de Ecclesia », ordinarentur circa duo centralia argumenta: De Ecclesia ad intra, et De Ecclesia ad extra.

Postridie, qui tum erat em.mus card. Montini, nunc Papa Paulus VI, feliciter regnans, rogabat Patres ut « peculiari diligentia considerarent ea quae em.mus card. Suenens hesterna die tam perspicue exposuisset ...⁶.

Et addidit: « Quid est Ecclesia? quid agit Ecclesia? Hi sunt veluti duo cardines circa quos disponi debent omnes quaestiones huius Concilii ».

Denique, in postrema congregatione generali, em. mus card. Lercaro, plene adhaerens propositionibus factis a prioribus purpuratis, rogabat ut omnis Concilii conatus volveret circa mysterium Ecclesiae in se ipsa consideratae et in eius actione salvifica circa universum mundum.

Iam vero, schema nostrum ...⁷ respondet potissimum alteri ex his aspectibus fundamentalibus totius rei tractandae ...⁸. Tractat enim doctrinam de mysterio Ecclesiae, quam consideramus in eius missione salvifica circa hunc mundum in quo pauperes, bonis tum materialibus tum spiritualibus, iuxta desideria card. Lercaro, primi habendi sunt in nostra consideratione.

b) *In aspectu pastorali*. Existunt hodie hominum non christianorum plus quam duo millia et quadringenta millia millium qui non sciunt qualis sit vera Ecclesiae natura: qui eam reputant tamquam institutionem humanam atque, intuitu nimis superficiali et humano, considerant tum eius historicam magnitudinem atque potentissimam organizationem, tum ingentem eius influxum in cultura ac vita hominum et populorum per viginti saecula, tum etiam *eius*⁹ defectus, errores, divisiones, immo et peccata eius membrorum. Inter ipsos quoque christianos, plurimi sunt, ne dicam maior pars, qui vel quia non sufficienter sunt instituti, vel quia practice vivunt procul ab Ecclesia et forsitan in ipsam cum amaritudine respiciunt, tantummodo eius exteriorem aspectum intuentur.

Et tamen, omnes, hi et illi, mensura tamen maiore vel minore, praesentiunt inveniri in Ecclesia inexhaustum fontem spei, responsionem magnis hominum problematibus, mysterium altissimum vitae salvatrici. *Sed*¹⁰ certum ac tutum habere debemus hunc textum quem hic redacturi sumus, diu esse legendum, inspiciendum, disputandum ab hominibus millium millibus...¹¹

Iam vero, huic ingenti multitudini hominum qui Christum non noverunt, hoc schema nostrum constituet veram praeparationem in fidei praeambula, atque instrumentum pastorale summi momenti, quod plurimis christianis, vel tepidis vel non satis dignitatis suae consciis, reddet fiduciam erga Ecclesiam et Iesum Christum.

c) *In aspectu oecumenico*. Actio Ecclesiae circa mundum offert infinitas fere opportunitates cooperandi cum aliis membris aliarum communitatum ab Ecclesia catholica *separatarum*,¹² quae eundem Iesum Christum adorant propriamque vitam et actionem instituere conantur iuxta principia revelata. Et quoniam magna pars principiorum, quae in hoc schemate inspiciuntur sub lumine fidei fundamentum habet in ipsa

lege naturali, cuius lumine incedunt homines omnes bonae voluntatis, qualiscumque est eorum religiosa confessio, evidens est nostrum schema praebere posse Ecclesiae solidum fundamentum ad dialogum et ad collaborationem in construendo mundo magis christiano.

3. Nihilominus agnoscendum est textum huius schematis variis defectibus inquinari, *quos hic enumerare non audeo quia iam satis de illis dictum sit. Tamen:*¹³

4. *Animadvertere oportet*¹⁴ confectum esse hoc schema prophanter nec sine obstaculorum mole: id magna ex parte explicat defectus quibus inquinatur. Qui noverit *totam*¹⁵ historiam huius textus atque prae oculis habeat implexissimam esse hanc materiam, quae nova est in litteratura conciliari, et cuius enuntiatio accurata desiderat contributionem tum theologi, tum moralistae, tum historici, tum scientifici, tum sociologici, *tum hominum experientiam habentium in diversis campis vitae humanae, idemque*¹⁶ reputet difficultates quibus obviam eundem fuit iis qui in ipso lucubrarunt, ab ipsis initiis quo constituta est submissio centralis mixta (cum specialis commissio ad hoc deesset), non stupebit ullo modo cum audiat textum hunc quem consideramus, abesse longe a perfectione.

5. Quo ergo efficaciori modo perficiatur, proponimus:

1) Ut tempus detur sufficiens ut schema hoc in aula excutiatur debita amplitudine.

2) Ut absoluta disceptatione, remittatur denuo commissioni ad hoc condendae, in quam confluent membra numero plus minus eodem ac pro aliis commissionibus conciliaribus, qui possint tantum laborem inter se per partes distribuere ac totum submittant *soli*¹⁷ uni praesidentiae, ita ut coordinatio laborum quam expeditissima evadat.

3) Ut ad collaborandum invitentur in hoc opus periti, ecclesiastici et laici, qui non solum speciali *in variis disciplinis*¹⁸ praeparatione commendentur, sed repraesentent quoque nationes diversas et diversa rerum adiuncta.

4) Ut hoc schema ad duas partes fundamentales reducatur: doctrinalem aliam, quae organice recipiat quantum validum est in schemate actuali ...¹⁹ aliam vero pro applicatione practica ad problemata magis vitalia mundi hodierni.

5) Ut denuo redigantur « adnexa », idque, si necessarium fuerit, concesso redactoribus ampliore temporis spatio: ii autem per coetus laborare poterunt, quorum pars erunt Praelati et periti non exiguo numero, simili modo ...²⁰ ac dicebamus de redigendo ipso schemate, in propositione 3.

6) Ut denique suo tempore edantur haec « adnexa » praecipuis linguis vernaculis, ut talia adnexa quidem, sed quoque ut fructus unius eiusdemque laboris conciliaris, quo melius illustrentur ea argumenta concreta quae in secunda parte tractabantur. Dixi.

In textu scripto tradito: ¹ deest. ² Atque nemini mirari licet non plane recipi prout iacet, cum ipsa commissio quae illud redegit, fateatur indigere ipsum. ³ cum sit tanti momenti et contineat copiosam ac validam doctrinam quae positive perficietur Patrum consilio. ⁴ qui omnes proponerent ut aliter digererentur schemata iam parata a commissionibus praeparatoriis, imminuto illorum numero. ⁵ et quidem verbis ipsius Papae Ioannis, immortalis memoriae, ex oratione diei 11 septembris 1962. ⁶ de fine huic universali synodo proposito, et de ordine logico ac congruentiae argumentorum in ea tractandorum ». ⁷ *de Ecclesia in mundo huius temporis*, inde a fine huius primae sessionis inscriptum inter tractanda in Concilio. ⁸ scil. agit de missione Ecclesiae ad extra, respondendo quaestioni « quid agit Ecclesia? ». ⁹ deest. ¹⁰ Spes ergo et attentio totius mundi, quam potentissima communicationis socialis instrumenta movent et augent, pendet hodie expectatione maxima, ab hoc schemate atque. ¹¹ qui accurate inspicient simul in ipsum textum et simul in quotidianam praxim christianorum, in iis rebus quae sese referunt ad mundum ad quem pertinent. ¹² seiunctarum. ¹³ inter quos praecipui sunt qui sequuntur: a) Sermo latinus in pluribus deficiens, praesertim in stylo nimis ecclesiastico, unde procul est ab intellectione et a cultura hominum nostri temporis ad quos dirigitur. b) Coacervatio, in pluribus locis, citationum S. Scripturae parvi valoris probandi, quae etiam interea supervacuae sunt ad probandas veritates evidentes simplici rationi. c) Tonus concionatorius, admonitorius, pessimismo inquinatus et moralizandi cupidus, psychologice parum aptus ad finem pastorem quem prosequimur. d) Ordo qui parum iuvat efficacitati paedagogicae, etenim potius quam initium sumere a conspectu totali ordinis naturalis et supernaturalis ut distinguat deinde utrumque ordinem, incipiendum esset a valore ordinis naturalis in se ipso, quatenus propriis legibus a Deo positus respondet, ut inde transitus fiat ad harmoniam illius ordinis cum ordine supernaturali: hinc homo duci poterit ad necessitatem gratiae in ipsa constructione mundi. e) Sine necessitate insistitur circa ideas doctrinales quae brevius enuntiari possent, evitata molesta repetitione. Sane schema informari debet conceptu theologico, sed ut est eius natura ac finis, eo erit efficacius quo magis exponere curet veritates et normas morales rationi naturali pervias, licet easdem contempletur, ut convenit, sub lumine fidei. f) Aliunde, nullibi reperitur sufficiens argumentum quod demonstret hominem contribuere operi Dei in construendo mundo, quem ipse creavit et redemit in Christo sub actione Spiritus, licet id homo non animadvertat. ¹⁴ Animadvertendum est. ¹⁵ completam. ¹⁶ cum prae oculis habenda sint humana, oeconomica et culturalia facta omnis generis qui denique. ¹⁷ deest. ¹⁸ deest. ¹⁹ sublatis defectibus et additis quae Patres suggesserint. ²⁰ selecti.

[*Subscripterunt*] B. Piñera C., ob. Temuco; Eloy Tato, ep. tit. Cardicio; James Ryan, ep. tit. Margo; Iosephus de Aquino Pereira, ep. Prudentopolitanus; Laurent Nagae, ep. Urawa; Paulus Vignancour, ep. Valentinensis; Victor J. Reed,

ep. Oklahomapolitanus et Tulsensis; Michael Moloney, ep. Bathurstensis in Gambia; Bruno Pelaia, ep. Tricaricensis; Alfred Atton, ep. Langres; Jules Puset, ep. Tamatave; Dan. Stuyvenberg, vic. ap. Salomon. Merid.; Wenceslaus Wycisk, ep. tit. Caesareae in Numidia; Julius Angerhausen, ep. aux. Essen; Benignus Chiriboga; Alfonsus Niehues, ep. tit. Eurea di Epiro; J. De Kesel, aux. Gandavensis; Ignatius Phakoe, ep. Leribensis; Fernando Romo G., ob. Torreón.

Textus additus:

Hisce foliis ad vos remitto *novam redactionem prooemii et trium priorum capitum schematis XIII*. Iuxta ea quae nomine circiter 80 Patrum legi in aula feria VI 23 octobris, haec nova redactio capp. I, II, III, concepta est per modum unius capituli, quod partem primam seu doctrinalem totius schematis constituet, relicto cap. IV tanquam secunda parte ipsius schematis ad problemata concreta ordinis practici destinata.

Nova redactio quam commissioni submitto, comparata est post accuratum studium totius schematis et mutationum commissioni scripto traditarum, saltem usque ad initium disceptationis schematis XIII in aula, non neglectis animadversionibus eousque a Patribus ibidem prolatis.

En principia quibus nova lucubratio nititur:

a) Conservatio textus a commissione propositi in illis omnibus quae mea sententia conservanda videbantur, quae quidem non pauca sunt.

b) Suppressio omnis repetitionis conceptus, nisi necessaria videretur.

c) Ordinatio idearum modo magis paedagogico atque organico.

d) Additio paucarum paragraphorum, ut quaedam necessaria adiungerentur.

e) Magis accurata redactio latina, non tamen ultima manus imposita. Peritior latinista arcesseretur cum totum schema ad unitatem styli et ad perfectiorem formam redigendum esset.

f) Omissio quantum fieri potuit, toni concionatorii, admonitorii, moralizantis.

g) Aequilibrium conveniens inter fundamenta stricte theologica, luce revelationis cognita, et ea quae rationi et legi naturali fulciuntur, ita ut doctrina schematis non solum christianis sed hominibus rectae intentionis pervia sit.

Postremo, ut clarius intellegatur quomodo textus qui hic proponitur confectus sit, infra explico quales sint partes ex novo redactae, quales vero sequantur textum a commissione propositum, cum indicatione locorum unde superstites paragraphi proveniunt:

Prooemium.

1) Introductio (ex novo).

2) Quos Concilium alloquatur (desumptum ex n. 3, sed mutatum).

3) Finis huius schematis (ex novo).

4) Christus Lux mundi (idem textus ac in schemate).

5) Divisio schematis (ex novo).

Pars prima

6) Introductio. - Ecclesia signa temporum perscrutatur lumine fidei (sumpta ex n. 2 schematis propositi, sed aliquantum immutatum et nonnullis additis, praesertim in fine, ubi transitus fit ad duo puncta doctrinalia quae sequuntur).

7) De vocatione integra hominis (desumptum ex n. 5, parum, et, aliquantum magis, ex n. 6: sed utrumque permutatum. In fine additur parva pars ex n. 9).

8) De conceptu mundi in Christo Iesu (paragraphus totaliter nova).

9) Vera constructio civitatis terrestris indiget Christo Salvatore mundi (desumptum partim ex nn. 7-8, sed satis immutatum).

10) Aedificatio communionis christianae in spiritu paupertatis (paucum omnino ex n. 9, reliqua ex novo).

11) Genuinus dialogus inter Ecclesiam et mundum (ex novo: desumptum ex « Ecclesiam suam »).

12) Ecclesia et mundum mutuo invicem adiuvant (desumptum ex nn. 13-14, aliquibus suppressis, aliquibus mutatis).

13) De munere Apostolorum et successorum Pastorum (desumptum ex nn. 11-12, sed addita introductione quae transitum ex num. praecedente explicet, mutatis vel suppressis deinceps quae mutanda vel supprimenda visa sunt).

14) De laicorum responsabilitate (sumptum partim ex n. 14, pag. 15, linn. 25-41, partim ex n. 15: dein ex n. 16, permutato, et minimum quid ex nn. 17-18).

Prooemium

1. *Introductio.* Sub lumine Revelationis perspectis singillatim omnibus quae ad renovationem Ecclesiae spectant, in eius constitutione interna, in cultu, in structuris fundamentalibus, in missione denique salvifica atque oecumenica quam Iesus Christus eius conditor ei concredidit, convertit haec Sancta Synodus oculos et cor ad mundum, id est, ad universa humanae familiae membra, cum eius gaudiis et anxietudinibus, cum adinventionibus, cum peccatis; cuius hodiernum statum attente sub lumine Evangelii considerare intendit, ut humile atque sincerum responsum det sciscitantibus quid Ecclesia censeat de hodierno mundo, de homine ac de magnis illis quaestionibus quae anxietudinem eius vel nunc alunt vel pro futuro tempore sollicitant.

Patres conciliares, plane agnoscentes ingenti responsabilitate se obligari tanquam testes ac ministros Iesu Christi, Redemptoris et Salvatoris hominum, Pacificatoris populorum in dilectione et iustitia, solidaritatem in primis profitentur cum omnibus hominibus, qualiscumque est ipsorum fides religiosa aut humana condicio. Concilium non latet maiorem humani generis partem hisce temporibus Ecclesiam novisse tantummodo per eius formam exteriorem; eam proinde tanquam institutionem mere humanam reputantes, perpendere eius historiam plurium saeculorum eiusque amplissimam organizationem eodem mentis habitu; eodemque agnoscere influxum ab ipsa exercitum in cultura et vita individuorum et populorum; sic tandem intueri in humana merita membrorum ac institutionum eius, defectus inspicere, errores, immo et peccata, christianorum iudicare. Intellegit quoque Sancta Synodus non paucos esse eos christianos, catholicis non exceptis, qui vel propter insufficientem instructionem, vel quia fidem quam profitentur non aequa proportionem exercent, tantummodo exteriorem aspectum ipsius Ecclesiae intueantur.

Sed neque ignorat Concilium magnam istorum hominum partem hodie ad Ecclesiam animos convertere: ipsam interrogare, ab ipsa anxie exspectare, immo, praesentire in ipsa fontem inexhaustum spei, responsionem magnis hominum problematibus, mysterium altissimum vitae salutiferae.

Hinc est quod Patres conciliares, sollemniter in Sacrosancto Concilio congregati, respondere volunt interroganti expectationi mundi, enuntiantes sub lumine fidei quid de homine censeant, quid de eius activitate in mundo, quid de vita terrena ac de humano progressu, ostendendo pariter conditam Ecclesiam esse missione salvifica universali ac multum proinde conferre posse mundo universo, vi inexhaustae fecunditatis principiorum evangelicorum, ad adaequatam solutionem ingentium horum temporum problematum.

2. *Quosnam alloquatur.* Desiderat Sancta Synodus ut sua verba lumini ac stimulo sint filiis Ecclesiae, ut coniunctis viribus, munus suum quisque suscipiat in aedificando mundo secundum Christi Spiritum. Sperat quoque ut, cum omnes homines unus idemque urgeat labor, vox sua audiatur etiam a dilectis fratribus qui ad Ecclesias christianas pertinent a nobis seiunctas, et etiam ab illis qui, Christo nondum agnito, vel una nobiscum Deo vivo et sancto gratias agunt, vel saltem nos interrogant de spe quae in nobis est.

3. *Finis huius schematis.* Confidit quoque in Domino fore ut, postquam eius responsio innotuerit, omnes homines melius intellegant quomodo dilectio quam Ecclesia erga universos homines sentit ac eius materna sollicitudo circa omnia mundi problemata, non aliunde proveniant quam ex praesentia Spiritus Christi Iesu in ipsa, ex voluntate deliberata sectandi perpetuo viam monstratam a Domino; tandem ex eius missione spiritali, qua tenetur perficere opus Iesu Christi.

Denique magna spe Dominum rogat ut tum christiani omnes tum universi homines bonae voluntatis, agnoscant hac ratione qualis vera natura Ecclesiae sit, quinam sensus contributionis efficaciae illius ad plenam hominis beatitudinem, quale denique fundamentum totius eius activitatis.

4. *Christus lux mundi.* Sancta Synodus, haec omnia faciens, ipsum solum Christum, verum Deum et verum hominem, intendit, qui est lux et Salvator mundi. Etenim nonnisi per ipsum, e quo omnibus omnia profluunt bona (cf. *Io.* 8, 12; 12, 46), Ecclesia sua fungi potest missione pro mundi vita. Inter infirmitates et in spiritu crucis Christi Ecclesia in mundo amorem eius visibilem efficere debet, qui humili vita et morte amorem Patris erga mundum manifestavit et qui, resuscitatus a Patre, suo amore vivificat Ecclesiam et mundum.

5. *Schematis dispositio.* Duplici parte vult Sancta Synodus suam sententiam exprimere:

In prima parte exponet doctrina christiana de homine et de mundo, atque principia ex Evangelio desumpta circa relationem inter Ecclesiam et mundum.

In altera docebit quomodo applicari debeant illa principia ad maxima nostri temporis problemata, quae aggrediantur necesse est incessanti conatu ii omnes qui mundum meliorem efficere debent.

Pars prima

6. *Ecclesia signa temporum perscrutatur lumine fidei.* Ecclesia Christi, una cum reliquis hominibus ad ipsam non pertinentibus, attente perscrutatur positiva signa temporum quae vivimus, gaudioque afficitur reperiens plura ab hominibus nostrae aetatis sapienter ac bene perspecta. Sequentia enumerare oportet:

Homines hodierni, ex diversissimis gentibus orti, unam eandemque perspicuam sententiam propugnant circa fundamentalia iura quae dignitati personae inhaerent, eaque non solum proclamant ac omni ratione vindicant, sed communi

omnium plausu inserunt in quaelibet principiorum programmata quibus consortium gentium vel communitas nationum regitur. Altissimum quoque habent sensum iustitiae socialis, reputantes bona omnia, sive a Deo creata sive ab humano ingenio suscitata, constituere commune omnium hominum patrimonium et instrumentum quo uti liceat omnibus, tum familiis tum populis, ut digniorem vitae rationem assequantur, cum pleniore cuique exercitio propriarum facultatum. Certiorem denique assequuntur persuasionem pertinere omnes omnino homines ad unam eandemque familiam humanam. Quae omnia foventur magis in dies constanti progressu scientifico et tecnico, quo homo in mundum dominatur, factus simul auctor et receptor beneficiorum omne genus quae talem progressum comitantur.

Ast neminem fugit, ne ipsam quidem Ecclesiam, quantum absit genus humanum a vera solutione tot gravium problematum quae hodiernae culturae progressui inhaerere videntur. Non enim eodem passu homo proficit in sapientia ac in technica arte. Haud raro homines in ipsa rerum externarum evolutione, in ratione vivendi, laborandi aut sese recreandi, velut invicem alienatos se sentiunt. Multi, soli progressui materiali dediti, nil altius desiderare videntur, hoc satis beati, dum alii, confuso quodam inanitatis sensu, taedio immo desperatione anguntur. Nec vera in mundo habetur pax, quae fructus sit caritatis et iustitiae, veritatis et libertatis. Nam innumeri homines, alii debita libertate aut vera informatione privantur, alii, bonis semper auctis in terra sed adhuc iniuste distributis, in famem detruduntur vel a congrua evolutione retardantur. Et ideo nil mirum si iterum atque iterum conflictus sociales et bella oriantur, atque imminere perpetuo pergat periculum omnium funestissimum, quod nucleare dicunt.

Sancta ergo Synodus, una cum cordatis hominibus haec omnia inspiciens, dum permultos videt qui, etsi iure de aucto super naturam dominio gloriantur, de intimo sensu historiae humanae, praesertim de hodierna, dubitare incipiunt, amplectitur in dilectione Christi mundum universum, et in variis eventibus totius generis hominum operationem Divini Spiritus dignoscere satagit.

Sed ut intellegere homines possint quousque Ecclesia hodie conscia fiat mundi cui immersa est eiusque mirae evolutionis nec non valorum qui ei proprii sunt, sed etiam periculorum quae ei minantur, sollicitudinum et problematum quibus vexatur, necesse est duo animadvertere: conceptionem christianam hominis atque eius vocationis, et characterem christocentricum quo christianus homo videt mundum eiusque historicam evolutionem explicat.

7. *De integra hominis vocatione.* Ad primum quod attinet, notandum videtur nostris diebus evasisse paene communem persuasionem quod quaestiones de cultura, de civitate, de scientiae et artis technicae progressu, redigantur omnes ad unam quaestionem: nempe de homine eiusque vocatione. Iam vero, prout alia et alia est conceptio de homine ac de eius vita, alia et alia quoque est dispositio relate ad mundi problemata. Multi enim vitam hominum nonnisi sub specie finium temporalium respicientes, vanum immo saepe nocivum aestimant quidquid homines ad aeterna sublevat, ac si inde a recta cura rerum huius terrae avertantur. E contra non desunt christiani qui, non advertentes ad omnia officia ex eorum fide promanantia, res temporales despiciere videantur, vel dubitent saltem an opera progressui civitatis impensa, non aptius rebus supernaturalibus devovenda sit. Ita dum priores totos se devovent aedificando mundo, sed altiore quavis consideratione privantur, alteri magis cultui vitae supernaturalis vacare malunt, neu-

tro advertente, arripientem se incompletas praemissas, nullatenus posse assequi plene quae sibi proposuerat.

At Ecclesia, Iesum Christum secuta, profitetur talem de homine conceptum ut harmonice eius supernaturalem vocationem integret cum opera effectiva construendae civitati terrestri praestanda. Verum est, per donorum Dei superabundantiam, cor hominis dilatari et spem eius elevari ultra civitatem terrestrem aedificandam, quae, quamvis grandis et pulchra sit, coli debet spe civitatis venturae caelestis. Christus enim Iesus, unicus Dei filius, nos altioris participes fecit vocationis (cf. *Hebr.* 13, 14).

Sed spes haec non minuit, potius vero exaltat huius vitae in mundo et in societate humana dignitatem et momentum. In hoc enim cursu vitae hominis fidelitas erga Deum et amor in fratres probatur. Sicut cultura terrena, negato fine et subsidio divino, fieret manca, ita Deum frustra quaerit qui spretis donis divinitus mundo oblati non vult ei secundum vocationem propriam inservire. Labor quo homines terram sibi subiciunt, cum iam naturaliter sit praeclarum vinculum sociale, fons progressus culturae, et efficax instrumentum perfectionis humanae, altiore inseritur consilio Dei de homine. Cum Deus ita mundum dilexerit ut Filium suum unigenitum dederit eum constituens Salvatorem mundi, filii adoptivi omni studio sollicitudinem Patris erga omnes homines etiam in rebus temporalibus imitentur oportet. Ii ergo qui fideliter ambulare desiderant in luce Christi, intime sentiunt et intellegunt etiam expectationem creaturae, quae expectat revelationem filiorum Dei. Etsi plena liberatio a servitute corruptionis (cf. *Rom.* 8, 19-21) nonnisi in secundo adventu Domini manifestabitur, tamen redempti, etiam structuris et ordinibus terrestribus, initia spei suae, meliore quo fieri potest modo, communicare debent.

Quare tum Dei et Salvatoris dominium super mundum, tum caritas proximi et salus propria urgent omnes, ut sociam dent operam societati magis iustae et paternae aedificandae. Patet igitur conversionem cordis ad Deum minime posse sperari e solo progressu scientiarum vel e naturae dominatione vel e copia divitiarum; sed nec dubitare licet quin sincera et plena ad Deum conversio exigat conatus continuos et consociatos, ut ordo caritatis et iustitiae in rebus terrestribus in dies magis appareat et homines liberentur ab illa rerum inopia et servitute, quibus persaepe impediuntur ne observent bonos mores animumque aperiant rebus supernis.

Plena proinde hominum vocatio haec est, ut gratias agentes Deo dona accipiant, et consilium Dei suum facientes fructum afferant in omni bono opere, in omnibus Christum secuti. Homo ergo, si vult ita transire per bona temporalia ut non amittat aeterna, debet etiam in illis, ut filius adoptivus, Deum audire et ut Patrem glorificare. Omnia enim vere sunt nostra, si nos sumus Christi, sicut Christus est Dei Patris (cf. *1 Cor.* 3, 23).

8. *De conceptu mundi in Christo Iesu.* Ipse Christus Iesus, Verbum Dei, per quod omnia facta sunt et sine quo factum est nihil, lux vera quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quamvis a mundo non agnitus sit, in mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et caro factum habitavit in nobis (*Io.* 1, 1-2-9-10-14).

Imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturae; quoniam in ipso condita sunt universa, quae in caelis et in terra, visibilia et invisibilia; omnia per ipsum, et in ipso creata sunt; et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant. In omni-

bus ipse primatum tenens; quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare et per eum reconciliare omnia in ipsum; pacificans per sanguinem crucis suae, sive quae in terris, sive quae in caelis sunt (cf. *Col.* 1, 15-20).

Mysterium ergo Christi praesidet toti operi creationis idque ordinat. Mira igitur et stricta unione adnectitur Christo. Et sic mysterium Christi « mundum volens adventu suo piissimo consecrare » (cf. *Martyr. Rom.* sub die 25 decembris), inseritur in mediam historiam, cuius praecipuum constituit eventum, universa hinc inde movens et illustrans.

Nihil igitur mirum si Ecclesia mundum diligit eadem dilectione qua eum Christus dilexit in eoque praesentiam Christi agnoscat. Atque ob eandem rationem Ecclesia cum Christo vult mundum ab omni peccato liberare et sese egoismo, iniustitiae, violentiae opponens, omnia in Deum ordinare.

Iam vero omnia mundi, sicut mundus ipse, subsunt legibus et destinantur finibus a Deo Domino nostro impositis. Ideo homines, quoties opera temporalia exsequuntur, si ea adimplent secundum leges ipsis inditas et ad fines eorum proprios consequendos, iam de facto respondent voluntati Dei, licet id saepissime non reflexe animadvertant.

Itaque qui totis viribus exsequitur quamcumque activitatem humanam vel temporalem perfectiore quo potest modo, eo ipso elicit, quamvis obiective et implicite, verum actum fidei, siquidem de facto agnoscit Dei praesentiam in opere concreto, et maxime quia in exsequendo bene opere suo totum se ut creaturam tradit Deo creatori, in quo radicaliter consistit actus fidei.

Sane christiani exercere debent opera temporalia lumine fidei et virtute gratiae supernaturalis ducti. Sed eodem modo quo ille qui non diligit proximum suum quem videt minime potest dicere se amare Deum quem non videt, ita qui non exercet suum opus perfecte, dicere non potest agere se lumine fidei et virtute gratiae supernaturalis ductum. Immo cum opera temporalia de more proximos afficiant, quibus in illis servitur, ita qui illa perfecte exsequuntur, licet id non animadvertant, serviunt ipsi Iesu Christo in proximo, et audient suo tempore ex ore Domini illa dulcissima verba: « Quidquid uni ex his fratribus meis minimis fecistis, mihi fecistis » (cf. *Mt.* 25, 40).

9. *Vera constructio civitatis terrena indiget Christo Salvatore mundi.* Christus ergo lux mundi, rerum omnium alpha et omega, Ecclesiam et homines illuminat ut intellegant quomodo signa temporum, alia secumferant praesentiam Dei, et alia absentiam a Deo. Ratio enim cur homines taedio et angustia afficiantur haec est: caecitas eorum, qui, sive in docendo sive in agendo, vel hominis vitam ad solas coarctant dimensiones terrestres aut integram vocationem christianam manifestare negligunt non solum vita privata sed etiam sociali. Ita fit ut hodie non raro doctrinas, institutiones ordinemque laboris et otii in eo convenire videamus, ut immensa desideria hominum cordibus divinitus inserta, in immoderatam cupiditatem possidendi terrena depravent. Scientiae et artis technicae progressionem, aucta bonorum productio, quae per se sunt fructus et signa domini super materiam, sic iam desinunt esse auxilia, quibus homo excrescat, ac saepe mutantur in diros tyrannos, et communitatum et singulorum. Et homini nihil prodest mundum universum lucrari, cum animae suae detrimentum patitur (cf. *Mt.* 16, 26).

Re vera, si humanum genus non desinit experiri res prosperas iniustitia, mendacio, violentia diruere, hoc non ex eo praecipue provenit, quod res oeconomicae, technicae et scientiae discrepantiis progressui oeconomico-sociali inhaerentibus

concutiantur; sed potius e singulorum superbia et egoismo, et ex eo quod in peccato convenient multi, et saepe etiam opera sua societatisque cultum suis peccatis contaminant. Quae peccata historiae humanae decursu semper abundarunt, etenim homo, originali labe coinquinatus, non tantum proclivem se sentit ad malum sed etiam quasi vitae condicionibus tentatus, ne recte se gerat erga Deum, erga fratres et erga mundum. Sed ubi ordo rerum peccatorum sequelis perturbatus est, nova semper oriuntur incitamenta iniustitiae.

Peccatum vero ex intimo prorumpit homine (cf. *Ic.* 1, 14-15), qui ad vitam nequaquam resurget, nisi veteri hominis moriatur. At nemo, suis solis viribus, maligni spiritus tentationes et peccati servitatem effugere valet ad veram filiorum Dei libertatem assequendam. Christus solus, peccati quidem expers (cf. *2 Cor.* 5, 21), mortuus vero pro nobis peccatoribus, ut omnes salvaret, et a Deo omnium primum resuscitatus, hanc nobis largitur vitam. Quare homo, qui in omnibus e Deo pendet, insuper propter peccatum, novis indiget donis divinis et remediis, et quidem non solum ut gaudia assequatur, sed etiam ut ipsam civitatem terrenam exstruat super solidum iustitiae et caritatis, veritatis et libertatis fundamentum. Homo nec amorem sui ipsius purgabit nec iniustitiam in mundo evincet, nisi vestigia eius sequatur qui per mortem in vitam gloriosam ingressus est.

10. *De communione fraterna in spiritu paupertatis aedificanda.* Ecclesia Christi, etsi non est de hoc mundo, tamen in hoc mundo versatur (cf. *Io.* 17, 16), et ideo quamvis salutiferae vitae spiritualis hominum dedita, et non obstantibus differentiis vel etiam difficultatibus quandoque inevitabilibus, multiplicibus et mutuis relationibus connectitur cum mundo. Multae autem discrepantiae auferri vel saltem deminui poterunt, si omnes bene intellexerint quomodo Ecclesia suam missionem circa mundum a Domino acceptam interpretetur, et quomodo dialogum cum mundo instaurare intendat.

Ecclesia autem peregrinans eo magis confert construendae civitati terrestri quo fidelius adimplet missionem redemptricem sibi a Christo concreditam, eius vestigia sectando. Christus enim, ut hominem a peccato et ab eius consecrariis liberaret, humanitatem nostram suscipere in se voluit cum omnibus suis aerumnis, adeo ut qui peccatum non fecit (cf. *Io.* 1, 14; *Hebr.* 2, 17; 4, 15; *Rom.* 8, 3), omni peccati pondus sustineret. Cum in forma Dei esset, Filius Dei, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, ex divite egenus factus est ut nos sua paupertate ditaret, atque sic semetipsum humiliavit ut fieret oboediens usque ad mortem, mortem autem crucis (cf. *Phil.* 2, 6-8; *2 Cor.* 8, 9; *Hebr.* 5, 7-8; 12, 2). Tum Ecclesia implet suam missionem purificatricem et instaurat inter homines veram atque fraternam communionem, cum abiecta gloria atque terrenis divitiis, sustinens contradictiones et persecutiones, Evangelium pauperibus annuntians (cf. *Act* 3, 8; 5, 18; 10, 38; *Lc.* 4, 18-19) fit ipsa testis et sacramentum Iesu Christi, signum levatum in nationibus.

11. *De genuino dialogo inter Ecclesiam et mundum.* Ex alia vero parte Ecclesia sustinere vult cum hominum societate in qua vivit, dialogum numquam intermissum. Quae sit huiusce colloquii excellentissima ratio et origo, in ipsius Dei mente invenitur. Etenim revelatio, cuius depositaria et custos est Ecclesia, id est, ratio superna, quam Deus ipse cum hominibus instauravit, quasi quoddam colloquium haberi potest, quo Verbum Dei, sive per Incarnationem sive per Evangelium loquitur. Colloquium enim paternum et sanctum inter Deum et homines, quod post miserum Adae casum abruptum erat, postea, per aetates et tempora

ita redintegratum est; adeo ut historia humana salutis, hoc longum et varium colloquium prodat, quod mirifice cum hominibus inchoavit et cum iisdem multis modis protrahit. In huiusmodi autem Christi inter homines quasi sermocinatione (cf. *Bar.* 3, 38), aliquid Deus de se demonstrat, de suae vitae arcano, de sua essentia tribus personis unica; simul vero significat hinc qualis a nobis agnoscī velit, scilicet plane uti Amor, illinc qua ratione velit sibi honorem et officium a nobis deferri, imperans amorem, nihil certe quod praestare non possimus.

Prae oculis habentes veram et inenarrabilem huius colloquii consuetudinem, quam Deus Pater per Iesum Christum in Spiritu Sancto nobiscum aperuit, melius intelligimus quomodo intendenda et qualis ineunda sit Ecclesiae cum hominibus necessitudo. Itaque, quoniam salutis colloquium primus ipse Deus coepit, quia ipse prior dilexit nos (*1 Io.* 4, 10), oportet idcirco ut Ecclesia quoque prior sit in petendo cum hominibus colloquio, neque exspectet dum alii ipsam ad colloquium provocent. Cum salutis colloquium a caritate bonitateque Dei ortum sit, quia sic Deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret (cf. *Io.* 3, 16), necesse propterea est, Ecclesiam nulla alia re nisi ferventi et sincero amore ad colloquium permoveri. Ex eo vero quod colloquium salutis neque ad merita relatum est eorum cum quibus instauratur neque ad exitus quos esset habiturum, siquidem non egent qui sani sunt medico (cf. *Lc.* 5, 31), proinde aequum est Ecclesiae etiam colloquium neque circumscribi finibus, neque ad nostram utilitatem accommodari.

Ecclesiae dialogus cum mundo, quamvis veritatem certam et salutem necessariam nuntiet, nullam tamen proferet externae coercitionis speciem; immo contra, legitimas vias inibit humanae comitatis et intimae persuasionis, communis reliquis colloquiis; atque salutis donum praebebit, salva uniuscuiusque libertate, sive privati hominis sive civis. Cum ex natura sua universalis sit, hoc est catholicus, omnibus aptus est, iis tantum exceptis qui aut illum prorsus fugiant, aut ementiantur se illum accipere velle. Neque in crastinum reicit, quod hodie ad finem perducere potest, sed noscens hominum tardas progressiones, horam expectabit, qua illum Deus fructuosum efficiat. Consentaneus autem erit sive eorum ingenio, cum quibus sermo est conferendus, sive rerum adiunctis. Esse sibi statutum ostendet, ut et urbane agat, et magni aestimet alios, et benevolentiam bonitatemque erga alios declaret, abhorrens a praeiudicatis aliorum vituperationibus, a contentionibus iniuriis et passim excitationibus, denique a quovis inani colloquio, ostentationis causa petendo. Quodsi non id spectat, ut ad veram religionem statim adducatur is quocum colloquitur, quippe cuius dignitati libertatique parcere vult, tamen, cum illius utilitati consulat, animum eius optavit ad pleniorum sensuum et opinionum communione componere. Mentem ergo induat, qui Ecclesiae nomine dialogum ineat, propriam illius, qui gravitatem apostolici mandati sentiat; qui autemet se non posse suam ab aliorum salute seiungere; qui denique in eo curas continenter defigat, ut nuntius, qui sibi concreditus est, in commune omnium hominum sermonem permanet.

12. *Ecclesia et mundus mutuo invicem iuvant.* In hoc perpetuo dialogo cum mundo, Ecclesia, decursu saeculorum et per varias experientias, plura paulatim clarius perspexit et perspicit. Unde fit ut mutua relatio inter utrumque, foecunda appareat et pro ipsa Ecclesia et pro mundo.

Ecclesia in primis, sciens in toto mundo virtutem operari Verbi Dei, in quo universa condita sunt et constant (cf. *Io.* 1, 3; *Col.* 1, 17), nihil bonum et verum a se putat esse alienum et sibi indifferens. Veritas igitur rerum creaturarum, quae

per progressum scientiarum magis magisque hominibus patent; experientia historica, per quam ipsius hominis natura melius discernitur; divitiae in diversis hominum culturis reconditae, quae innumeras vias manifestant quibus homines ad Veritatem perducantur... omnia haec admirationem erga Deum augent. Ecclesia ergo his humanae experientiae et humanarum scientiarum incrementis plurimis adiuvatur et stimulatur ut, in veritatem revelatam magis ac magis inquirendo, eam intimius intellegat, aptius proponat, clarius illustret.

Praeterea simplici animo Ecclesia audiat oportet eos qui membrorum eorum peccata defectumque spiritus evangelici obiciunt. Ipsa noscit quidem Spiritum Sanctum sibi datum ut eius munera mundo distribuat, sed pariter scit se ex hominibus constare, quorum ignorantia ac peccatis fidelitas erga Spiritum impulsio- nem saepe impediatur, sibi-que proinde impositam esse renovationem continuam, usque ad finem temporum.

Ex altera vero parte, Ecclesiae doctrina et exempla, quamvis primum ad vitam futuram ordinentur, civitati terrenae multum conferunt. Nam Ecclesia conscientias hominum hac de re illuminat tum directe per magisterium suum, et per omnem manifestationem sensus fidei totius populi Dei, tum indirecte per opera et institutiones a Pastoribus vel fidelibus in unione cum Pastoribus coepta et promota.

Sancte servans verbum Dei sibi commissum tamquam thesaurum immutabilem, ex quo vetera et nova semper profert (cf. *Mt.* 13, 52), Ecclesia inculcat et defendit aequam dignitatem omnium hominum et verum sensum rerum creaturarum. Ipsum Evangelium, seu bonus nuntius a Deo veniens et ab ea transmissus, fit lux et norma, quae valorem moralem et spiritualem actionum humanarum illustrat et pericula erroris et iniustitiae detegit.

Summa autem Evangelii lex et virtus pro humano convictu est caritas, quae vivificat et firmat omnes alias leges et virtutes (cf. *Mt.* 22, 34-40). Per hoc magnum mandatum omnia in vita privata et sociali magis magisque dirigantur oportet. Cum autem homines hic nonnisi in via sint versus perfectam caritatis iustitiam et saepe in dura colluctatione contra mendacium et iniustitias versentur, Ecclesia sollicite proponit tum caritatis finem perfectum, tum viam, qua homines competentes ipsi pro rerum condicione meliores semper solutiones practicas quaerant. De his agit, quod attinet ad processus et relationes sociales, doctrina socialis Ecclesiae. Quodsi verbum Dei semper immutabiliter indicat finem perfectum caritatis in iustitia et iustitiae in caritate, populus Dei in explorandis gressibus versus hunc finem, praesertim in hac aetate praecipitum profundarumque mutationum, continenter perscrutari debet, quid signa temporum postulent.

Ac sicut Christus facere coepit et docere (cf. *Act.* 1, 1), ita et Ecclesia missa est, ut non verbis tantum sed et factis illuminet mundum. Hic vero modus docendi et illuminandi homines munus est totius populi Dei. Dona Christi Ecclesiae commissa, quorum fecunditatem sanctorum hominum vitae produunt, multos decursu saeculorum christianos excitaverunt, ut humiliter se devoverent servitio eorum hominum, qui omnium pauperrimi, maxime derelicti et despecti sunt. Quae traditio exemplo fuit plurimis institutis, per quae populi hodie miseris succurrunt. Nam quidquid sit de debilitate et discordiis deplorandis quae in sinu Ecclesiae inveniuntur, mundo tamen ipsa innumera praebet exempla vitae verae fraternae.

13. *De munere quod Apostolos et Pastorum successores spectat.* Iam vero, in adimplendo communi munere, alia et alia est ratio qua pastores et fideles agere

debent. De qua, haec Sacrosancta Synodus satis perspicue ac profunde locuta est in constitutione dogmatica *de Ecclesia* et in ea *de apostolatu laicorum*. Sed hic reminiscamur oportet quaedam ex illis documentis, ea ad argumentum quod perspicimus trahentes, scil. ad relationes Ecclesiae cum mundo.

Pastorum munus est praesertim interpretare, iuxta apostolici officii exigentias, doctrinam Evangelii et quidquid ad eam essentialiter refertur. Iesus Christus enim, ut perenne redderet opus redemptionis quod dedit ei Pater, misit discipulos, ut omnes homines spe resurrectionis facerent salutis participes. Apostolis igitur eorumque successoribus munus credidit ut Evangelium omnibus populis nuntiarent, et omnes credentes congregarent in unitate caritatis, orationis et gratiarum actionis, eosque docerent omnia servare quae ipse praescripserat (cf. *Mt.* 28, 20). Ipsi vero cum toto populo Dei subiciuntur Spiritui Iesu, qui est verum credentium vinculum. Munus ergo eorum, qui Christi nomine regunt Ecclesiam, in eo positum est, ut opus prosequantur illius, qui venit ministrare et non ministrari (cf. *Mt.* 20, 28). Proinde in omnibus eos agere oportet ut ministros Christi eiusque Ecclesiae et dispensatores mysteriorum Dei.

Hac de causa, quicumque est eorum hierarchicus gradus aut personale officium, debent omnes, iuxta facultatum suarum mensuram, gloriam Dei et servitium omnium hominum unice sectando, curare ut ordo rerum temporalium in hoc mundo solido christiano fundamento nitatur, ita ut exteriorem formam constituat Regni Dei. Ad hoc autem nitantur necesse est in virtute Iesu Christi, mundi Salvatoris et mortis Victoris, atque utantur viis et mediis Evangelio consentaneis, quae in plurimis differunt a mediis, licet honestis, civitati terrenae propriis et omnino opponuntur astutiae et violentiae, quae toties hunc mundum perturbant.

Sine dubio, res terrenae et eae quae mundum exsuperant in hominum conditione, arcte inter se iunguntur, et ipsa Ecclesia temporalibus utitur, quantum propria missio id postulat, tamen in privilegiis ab auctoritate civili oblatis spem nullam ponit. Immo exercitio iurium quorundam legitime acquisitorum libenter renuntiabit, ubi primum constiterit eorum usu ob novas vitae condiciones candorem testimonii vocari in dubium. Certe sanam cooperationem cum iis potestatibus minime recusat, immo eam exoptat. Semper autem et ubique fas ei est postulare, ut vera cum libertate fidem praedicare et inter homines munus suum expedite exercere possit, omnia et sola media adhibens quae Evangelio et bono omnium secundum temporum et condicionum diversitatem respondeant.

Ecclesiae maxime cordi erit, ut promoveatur, iuvantibus omnibus bonae voluntatis hominibus, vera spiritus libertas, exclusa qualibet coactione, quae dignitatem personae humanae offendat vel sinceram fidem adulterare possit. Non solum Ecclesia sed paene omnes homines hodie a potestatibus civilibus expectant et postulant efficacem libertatis religiosae agnitionem, ita ut unusquisque, sive solus, sive in communitate cum aliis, plena libertate gaudeat dum propriam conscientiam sincere sequitur veritatem inquirendi, et, iuribus aliorum hac in re sancte servatis, publice etiam profitendi. Haec enim libertas est essentialis pars boni communis.

Ecclesia ceterum docet potestates, scil. spiritualem et temporalem, esse distinguendas, et christianos iustis mandatis potestatum temporalium obligari (cf. *Rom.* 13, 1-7), salvo sane officio praedicandi Evangelii, fidei profitendae, legisque divinae in omnibus servandae. Ecclesiae Pastores etiamsi implendo suam missionem interdum de rebus temporalibus ratione fidei et morum iudicare debent, nequaquam

dicioni propriae potestatis civilis se interponunt. Sciunt enim suum munus non esse intervenire rebus temporalibus, qua talibus. Sicut Christus se regem proclamare minime passus est (cf. *Io.* 6, 15), similiter et ipsi, suo sacro munere fungentes, unice Dei servitio et hominum salutí intenti sint oportet, nulla regnandi cupiditate distracti, non tamen ignorent res temporales Deo esse subiectas et sapientissimis eius legibus, quae obligant omnium conscientias. Quibus illuminandis Pastores dant operam, Dei dominium super res creatas praedicantes, et non suum. Quod sane homines nostrae aetatis facilius agnoscent cum, divina favente Providentia, Pastores in novis mundi adiunctis negotiis temporalibus curandis minus in dies implicentur.

14. *De responsabilitate laicorum propria.* Quod ad laicos attinet, eos decet in primis adiuvare pro sua parte et sensu fidei opus Pastorum, consiliis quidem suis sed maxime vitae ratione et applicationibus factis. Fideles vero ne putent pastores suos competentes esse ad omnia vel vocandos esse ut sibi ad omnes quaestiones, etiam graves, respondeant quid hic et nunc agendum sit; ceteroquin mirum non est si magisterium Ecclesiae in novis difficillimisque quaestionibus, ubi agitur de applicatione principiorum doctrinae vigentis ad condiciones vitae mutatas, non statim prompta habeant responsa vel solutiones. Quodsi in his rerum adiunctis, fideles tamen agere debent, ipsi propria responsabilitate consilium capere audeant secundum principia iam satis nota, ducti prudentia christiana, quae veritati Evangelii et doctrinae moralis Ecclesiae inhaeret et individuum conditionem in qua agendum est attendit, et adiuventur scientiis humanis omnibus ad singula problemata pertinentibus. Dissensiones quidem saepius oriuntur an recte statuerint. Meminerint tamen in doctrina definitive proposita unitatem omnino adesse debere, in multis aliis vero liberam valere investigationem et diversitatem opinionum etiam inter fideles; in omnibus vero caritas atque humilis perscrutatio voluntatis Dei elucescat oportet.

Quomodo autem hac nostra aetate fidelitatem Evangelio debitam splendere faciant christiani, generosa cooperatione ad civitatem terrestrem aedificandam, licet intelligere ex eo quod caritas sit lex suprema nobis a Christo data (cf. *Mt.* 22, 34-40), et amorem tam Dei quam hominum complectens. Caritas vero Christi urget nos omnes, ut agnoscamus proximum nostrum in omni homine egestate spirituali vel materiali oppresso (cf. *Lc.* 10, 29-37), et efficaciter satisfaciamus, viribus quoque unitis, desiderio promotionis tot hominum et populorum. Novae possibilitates novaque pericula sunt totidem incitamenta cur christiani renovato fervore in spiritu servitii munera etiam terrena ita adimpleant, ut testimonio caritatis et iustitiae nationes et homines singuli amorem et praesentiam Christi cognoscant. Quare omnes fideles solemniter monemus, ut officia a caritate et iustitia hodiernis temporibus specialiter imposita a divina Providentia libenter accipiant:

a) Itaque necessarium est, ut christifideles meliorem in dies notitiam et cognitionem acquirant de necessitatibus spiritualibus, moralibus, culturalibus et materialibus omnium hominum, reiecto omni discrimine stirpis, nationis vel conditionis.

b) Iis qui haec omnia noverint, caritas dilatabitur ultra limites familiae, loci vel nationis, et eos coniunget ad actionem iuxta dimensiones universales Ecclesiae et mundi concipiendam.

c) Christiani sicut intra ipsam Ecclesiam, ita etiam in mundo in quo vi-

vunt, secundum suam competentiam opem ferre debent ad sanam opinionem publicam efformandam, praesertim in rebus quae ad bonum familiae et totius societatis spectant, salutarem influxum etiam exercentes quoad instrumenta communicationis socialis (cf. Decretum *de instrumentis communicationis socialis*).

d) Fideles, conscii naturae socialis et condicionum sine quibus actio inefficax esset, praesertim in mundo hodierno, libenter partem habebunt in institutionibus necnon actionibus communibus, sociam quoque praestantes operam ad renovandas structuras in re culturali, sociali et civili.

e) Magni faciant christiani progressum scientiarum et artium liberalium quippe quae suo modo mirabilia hominis et totius operis creationis Dei gradatim melius manifestent. Unusquisque talenta sua ad hunc finem assequendum enixe exerceant. Germanus spiritus fidei confidit mutuae amicitiae inter fidem et veram scientiam, excluso omni conflictu indissolubili.

f) Hominibus nostri temporis tam avidis maioris iustitiae socialis, praesertim iuvenes christiani effusius cooperationem praebeant, suam fidelitatem erga Evangelium testantes. Meminerint propterea in eligendo vitae genere omnem vocationem a Deo etiam intuitu proximi et communitatis fieri. Eligant ergo vocationem in plena luce caritatis et responsabilitatis pro bono communi, serio ceteroquin perpendentes num Deus se ad directum Evangelii servitium invitet.

g) Omnes ergo peccatum omissionis fugiant, prae oculis habentes severa verba Domini de iis qui ipsum in fratribus nolunt agnoscere (cf. *Mt.* 18, 5; *Lc.* 9, 48), vel de illis servis pigris et inutilibus qui talenta sibi tradita in terra abscondunt (cf. *Mt.* 25, 14-30).

Quantumvis necessaria sint ista omnia, christiani qui validiorem opem ferre velint ad civitatem fraternam extruendam, memores sint condicionis primordialis pro fecunda actione in hoc mundo et pro spiritu vere aperto: sequelae scilicet Christi crucifixi in spiritu paupertatis. Pauperum evangelizatio, quae est praeclarum signum adventus Regni Dei (cf. *Mt.* 11, 5), incipit, cum pauperes vere in seipsis propter Deum amantur et ita sublevantur, ut digne crescant tamquam personae humanae.

Hic spiritus paupertatis, quem exprimant oportet omnes Ecclesiae structurae, regalem demonstrat omnium christianorum viam: habitus fratrum suorum quasi induere, solvendo seipsos a propriis ambitionibus et commodis; pati cum patientibus, flere cum flentibus, pauperes fieri cum pauperibus propter Christum; uno verbo omnia in omnibus fiant, ut omnes Christi praesentiam sentiant. Christiani vero qui in fratribus Christum agnoscunt, non possunt quiescere in copiis et opulentia dum tot homines egestate et fame vexantur. Quod ceteroquin ipsis pignus erit libertatis filiorum Dei et firmamentum libertatis et pacis in hoc mundo.

Tandem christiani dialogum prosequantur cum omnibus hominibus bonae voluntatis mutuam cognitionem et aestimationem in communione fraterna promovendo. Firmitas fidei et spiritus fraternitatis nos impellunt, ut amice colloquamur et cooperemur cum omnibus, ubicumque christiana prudentia id permittit. Sincerus et sine fictione sit talis dialogus, qui dona a Deo nobis commissa plene largiatur verbo et exemplo. Cum autem valde intersit ut circa varia problemata humana efficax sit hic dialogus, perpendant christiani quanti momenti sit ut sese congregent, numquam spiritu peculiaris appetentes vel pusillanimes, sed prompti ad condiciones huius dialogi implendas, quod hodie saepe per communitates, non per solas personas individuales, evenit.

Ne multiplicentur autem instituta peculiariora temporalia quoties e natura rerum vel ex adiunctis satis constat cooperationem cum aliis hominibus bonae voluntatis, praesertim fratribus seiunctis, proficue fieri posse intra fines unius communis institutionis, quae vel christianae doctrinae principiis conformatur vel saltem naturae legibus ducitur et singulorum de re religiosa ac morali libertatem veretur. In aliis autem institutionibus, christianis propriis et aliquando vere necessariis, ipsi invigilent, ut spiritu caritatis, animus sociae operae studiosus et apertus vigeat; immo ipsae institutiones pateant omnibus, qui eodem spiritu cooperari cupiant.

In institutionibus internationalibus hodie tanto vigore crescentibus operentur christiani pro viribus, singillatim vel coniunctim, libenter et sincere, cum animo servitii praestandi, ut spiritus fraternitatis et iustitiae, ibi et quidem in ipsis structuris, magis magisque floreat.

6

EXC.MUS P. D. VILLELMUS BOLATTI

Archiepiscopus Rosariensis

Venerabiles Patres,

Multa ac pretiosa bona, et Ecclesiae et mundo universo, profutura esse expectamus ab hoc Concilio atque enixe in Domino confidimus.

Schema hoc, *de Ecclesia in mundo huius temporis*, quippe quod argumenta evolvit quae sunt veluti fructus et consecraria praesentis status et evolutionis humanitatis, expectationem omnium gentium, non solum catholicorum, sed et ceterorum hominum, suscitabit.

Quae cum ita sint, schema quod intimam profundamque realitatem ideologicam penetrare conatur, et, de ipsa realitate, examini subiecta, sub luce Evangelii, normas, ipso Evangelio consonas, proclamare, hoc, inquam, schema, nequit alto silentio praeterire doctrinam hodie serpentes in mundo, scil. communismum.

Non loquimur hic de aspectu politico vel oeconomico ipsius communismi, agitur de ipsa haeresi comunista sub ratione ideologica et de eius habitudine ad integram vitam hominis.

Sub influxu huius doctrinae, fere dimidia pars humanitatis hodiernae, misere ingemiscit, privata essentiali libertate omnique dignitate humana destituta, dum altera pars, ob communismi insidias — nulla habita ratione morali instrumentorum quibus utitur ad suos fines assequendos — in simili periculo versatur.

Haec est vera realitas praesentis status mundi.

Si enim oculos nostros ad praesentem humanitatem convertimus,

nonne doctrina communismi apparet formidolosior ex doctrinis nostrae aetatis?

Etenim, hanc doctrinam, in ipsa sua essentia radicaliter doctrinae Evangelii opponi, nemo est qui non videat, quapropter non est cur in eiusdem examine, hic immoremur; hoc unum sufficiat dicere: quod eius placita vix ac mentes hominum pervaserint, penitus destruunt sensum religiosum de Deo Creatore ac de Christo Redemptore.

Quum igitur agitur de haeresi totali et in discrimine ponatur ipsum nomen christianum, quaero, venerabiles Patres, an praetermittendam esse quaestionem de communismo, qui directe et substantialiter Christo eiusque Evangelio adversatur?

Quomodo erit historia iudicatura hoc nostrum Concilium congregato hoc ipso tempore in quo communismus maximum periculum est, si Concilium suam vocem non extollat ad eundem damnandum vel saltem fideles praecavendos?

Sane, nos Patres conciliares nuper approbavimus schema *de Ecclesia*: iam vero ibi, in cap. III, haec praecipiuntur: « Episcopi... sunt fidei praecones... et doctores authentici seu auctoritate Christi praediti qui populo sibi commisso fidem credendam et moribus applicandam praedicant... eam fructificare faciunt, erroresque gregi suo impendentes vigilanter arcent ».

Nec dicatur quod attentis circumstantiis huius momenti, esse inopportunum de communismo loqui eumque damnare, nam aliter censuit Summus Pontifex feliciter regnans. Etenim, Paulus VI, in sua prima Encyclica *Ecclesiam suam*, loquens de iis qui Deum negant, affirmat: « Haec res profecto gravissima est earum quae nostris contingunt temporibus » et dein, hisce verbis communismum damnat: « Has ob causas cogimur, quemadmodum Decessores Nostri coacti sunt, et quotquot religionis praesentiam et momentum cordi habent, opinionum commenta, quibus Deus negatur et Ecclesia opprimitur, reprobare, quae quidem placita cum publicae moderationis forma oeconomica, sociali et politica saepe cohaerent, ut maxime in communismo atheo accidit. Dicere licet non tam nos ea instituta damnare, quam ipsa et publicae rei moderatores, eadem sequentes, nobis circa doctrinam plane refragari, nosque vi opprimere ».

Quapropter, mea humili sententia, censeo idque peto, ut in schemate nostro, clare, perspicue et sine ulla ambiguitate declaretur doctrinam communismi — cuius praecipua doctrinae capita enunciandi erunt — esse intrinsece contrariam doctrinae catholicae.

Quae declaratio fieri potest in schemate, sive in cap. I, de integra hominis vocatione, ut eluceat, ab hac vocatione hominis a Deo ipso re-

velata, quantum communismus aberret, vel in cap. IV, ut christifideles nostrae aetatis edoceantur communismum esse ineluctabiliter infensum dignitati personae humanae, matrimonio et familiae christianae, verae culturae atque ipsum penitus adversari progressui in re oeconomica et sociali.

Quoniam autem, finis pastoralis Concilii non est praetermittendus etiam in hoc schemate, expedit ut haec Sacra Synodus, christianos animadvertat sive de erroribus doctrinae communistae sive de intrinseca impossibilitate eum componendi cum doctrina Evangelii, simulque alloquatur asseclis communistarum eosque paterne appellet ut in doctrina ex Evangeliiis promanante, quaerant veram iustitiam socialemque progressum.

Tandem, ea quae de solidaritate familiae populorum in schemate dicuntur, valde placent. Et quidem, simili ratione, iam in Ecclesia huius solidaritatis pulcherrimum exemplum exhibetur in ordine ad apostolatam.

Nam ea quae in schemate *de Ecclesia* enixe commendantur, nempe, ut episcopi sese sentientes membra unius collegii, fraternum adiutorium aliis ecclesiis praebeant, iam ab annis in actum deducta sunt ab episcopis diversarum nationum.

Liceat ergo mihi in hoc amplissimo coetu, nomine proprio et plurimum episcoporum praesertim ex America Latina, gratias quam maximas rependere episcopis Germaniae qui suscitantes fidelium ardentem cooperationem, auxilia praebent materialia ecclesiis egentioribus per Actiones, quas vocant, Adveniat et Misereor.

Episcopis etiam Americae Septemtrionalis qui non modo subsidia materialia verum etiam messis operarios sive laicos sive sacerdotes nobis providere satagunt.

Liceat tandem gratum animum pandere episcopis nationis Hispanicae qui sive per sic dictam « Opus Cooperationis Sacerdotalis Hispano-Americana », sive zelante cura singulorum dioecesium et laicos et praesertim sacerdotes, ad nostras regiones mittere non dedignantur, ad inopiam cleri sublevandam.

Item, pari proposito, eodemque zelo, episcopatus Italiae collegium condidit cuius primi fructus iam in nostris regionibus adlaborant.

Quae omnia, viribus consociatis, sub ductu meritissimae Pontificiae Commissionis pro America Latina procedunt quapropter sensus nostrae gratitudinis ipsae Commissioni patefacere summopere placet.

Conclusio. Schema in genere placet nam ea quae ad vocationem hominis et ad rectam societatis structuram pertinent optime sunt delineata et sermo est vere pastoralis, captui hominis hodierni prorsus

accommodatus sed humiliter censeo Concilium non posse de communismo silere. Dixi.

Moderator: Rogantur Patres ut tempore immediate sequenti remaneant in sedibus suis et etiam assignatores sint in suis locis.

7

EXC.MUS P. D. IUSTINUS DARMAJUWANA
Archiepiscopus Semarangensis

Nomine conferentiae episcoporum Indonesiae relate ad schema sequentia proferre velim.

Schema, de quo nunc est disceptandum, ob quaestiones in eo tractandas talem expectationem suscitavit, ut a quibusdam iam nomine « terrae promissae » fuerit ornatum. Inter quas quaestiones praeter speciales etiam haec generalis invenitur, quomodo fideles se gerere debeant in rebus huius mundi et quid haec activitas, ex qua tota eorum vita quasi contextitur, sub luce fidei et in ordine ad Regnum Dei valeat.

Schema circa quaestiones speciales in suo cap. IV plura exhibet, quae, quamquam totam expectationem non explebunt, tamen grato animo ut ad rem pertinentia recipiantur. Sed capitula in quibus quaestio fundamentalis tractatur, etiam in essentialibus adhuc tantis laborant imperfectionibus, ut tamquam fundamentum disceptationum vix accipi possint.

1. Videtur schema nec Ecclesiam nec mundum secundum eorum *veram et vivam* realitatem, sicuti in hac materia oportet, recto prae oculis habere. Vox « Ecclesia » saepe stat pro sola hierarchia et textus nimis et citius quam par est de huius relatione ad mundum loquitur; quando autem de tota Ecclesia loquitur, haec non est congregatio *hominum*, qui suam fidem, spem et caritatem *in mundanis* vivere debent, non est illa communitas Deo dicata, in qua homines etiam *vinculis humanis et mundanis* coniungi debent, sed est aliquid vagum quod a mundo omnino distinguitur, si ei non opponitur.

Quod ad mundum attinet, textus non tantum obliviscitur suo loco clare exponere in quonam sensu de « mundo » loqui vult, sed de facto sine ulteriori explicatione de uno in alium sensum transit. Plerumque « mundus » identificatur cum rebus temporalibus, quandoque autem cum hominibus redimendis, et quod peius est, iterum iterumque identificatur cum hominibus extra Ecclesiam versantibus.

Qui autem de rebus temporalibus ut « mundo » tractare vult, debet

loqui de essentiali relatione hominis ad res mundanas ut conditione corporali, sociali ac historica signati, ita ut appareat mundus non identificari cum rebus temporalibus ut sic, sed ut in ipsa existentia hominum implicatis.

2. Principalis defectus schematis in eo est, quod ea quae dicuntur ad fidem circa mundum explicandum, valde defectuosa remanent. In hac re theologia, praesertim biblica, quamquam tantum in nostris diebus expresse elaborata, iam non pauca prodidit, quae sat facile ut genuina explicitatio ipsius fidei nostrae dignoscuntur. Sed miro modo Vetus Testamentum in hoc schemate vix apparet.

Schema clare enuntiare debet quod homo secundum totam suam conditionem ad amicitiam Dei et salutem est vocatus ita ut *ipse mundus ad donum salutis* pertineat, quamvis non sit eius elementum centrale et decisivum; enuntiarī debet quod mundus, a benignitate salvifica Dei proveniens, hominibus est datus et concreditus ut donum ad eorum salutem et quod homines in hoc mundo, pro omnibus dato, sic laborare debent ut divitiae et possibilitates huius doni omnibus prosint et mundus communi labore efformetur in corpus *seijunctionis*¹ filiorum Dei. Quae omnia in lucem proferri debent, ex Sacra Scriptura demonstrando, quomodo mundus in tota historia salutis sit implicatus: in hominis elevatione, in eius lapsu et peccatis, in redemptione et consummatione.

3. In hoc schemate fideles responsum exspectant ad quaestionem maximi momenti pro eorum vita christiana. Scire volunt quid eorum activitas in rebus temporalibus valeat in ordine ad Regnum Dei. Sed in hac re schema spem eorum omnino fallit. Textus quidem loquitur de gloria Dei et de fidelitate erga Deum et amore in fratres probandis, sed nullibi clare dicitur quid valeat praecise ipse effectus huius activitatis; quid valeat *ipsa ordinatio et humanisatio* mundi, in quibus efficiendis tantae vires hominum consumuntur. Responsum tantum dari potest, si mundus in luce fidei consideratur ut donum ad salutem et ut corpus coniunctionis hominum in caritate Dei.

4. Quia in textu de valore ipsius activitatis mundanae siletur, etiam alia magni momenti obnubilantur. Ex eo quod officium nostrum est terram facere habitabilem pro omnibus, sequitur quod in eo non tantum operandum est cum bona intentione sed cum efficientia et ideo cum rerum peritia. Certissime est quod in eo operari debemus in spiritu christiano, repleti fide et caritate. Sed non satis in textu elucet quod relationes inter id quod in mundo est efformatum vel efformandum et exigentias vitae christianaе imprimis detegi debent *ab ipso operante in mundo*, in quo fides cum peritia et experientia rerum coniungitur. Et *idem*,² hac in re, ipse laicus partes principales agere debet in quaestio-

nibus detegendis et solvendis. Revera, non sine adiumento magisterii! Sed praecise ad exigentias mundi huius temporis pertinet, quod hierarchia, suum officium nequaquam negligens, in docendo et moderando suos limites respicit.

Ad has deficientias principales accedunt multae aliae uti sunt sententiae inintelligibiles, minus opportunae vel non omnino rectae; de quibus tamen scripto mentionem faciemus.

Concludimus quod praesertim propter merita cap. IV, schema placet ut basis disceptationum, sed quod desideratur post disceptationes generales elaboratio textus funditus emendati trium priorum capitum. Gratias. Dixi.

In textu scripto tradito: ¹ coniunctionis. ² ideo.

Moderator: Audiant Patres venerabiles! Cum visum fuerit moderatoribus schema *de Ecclesia in mundo hodierno* in genere sufficienter et abundanter discussum esse, quaeritur secundum art. 57 § 6 *Ordinis Concilii celebrandi* a Patribus an placeat ut discussio talis nunc finiatur.

Patres qui ad quaestionem hanc affirmative respondere velint, surgant e sedibus suis. Videant assignatores, qualis sit voluntas Patrum.

[*Intervallum*].

Gratias agimus Patribus pro voluntate enuntiata. Cum responsio sit affirmativa, nunc petiit secundum normas *Ordinis Concilii* relator schematis ut dicat verbum finale ad discussionem in genere. Interea distribuuntur schedae pro suffragiis quorum mens et modalitas post relationem explicabitur.

Loquatur nunc, uti relator, exc.mus D. Aemilius Guano, ep. Liburnensis in Italia.

[*Intervallum*].

Quia non adest relator, loquatur nunc exc.mus D. secretarius generalis.

Secretarius generalis: Patres venerabiles! Vobis porrecta est schedula suffragationis, nempe quaeritur a vobis utrum schema de quo disceptatum est hucusque quoad principia generalia placeat tamquam basis ulterioris discussionis. Patres quibus placet, dicant *placet* signo consueto. Hi vero quibus non placet ut sit basis ulterioris discussionis, dicant *non placet*. Tantum *placet, non placet*. Hic non habetur *placet iuxta modum*. Ergo quaeritur: Schema, de quo hucusque disceptatum

est, quoad principia generalia *placetne* tamquam basis ulterioris discussionis? Exprimatist vestrum suffragium, Patres venerandi!

Interea tamquam interludium recole hodie esse festum S. Antonii Mariae Claret, qui fuit unus ex Patribus Concilii Vaticani I et orationes protulit multi momenti. Omen secretarii generalis hoc est ut in Concilio Oecumenico proximo alius secretarius generalis — nam hic praesens erit in purgatorio ad expianda sua delicta — possit nuntiare Patribus quod quidam ex praesentibus iam inscripti sint in albo Sanctorum. [*Plausus*]. Gratias.

Moderator: Nunc promptus est relator. Loquatur.

EXC.MUS P. D. AEMILIUS GUANO

Episcopus Liburnensis

Relator

Venerabiles et dilectissimi Patres et Fratres,

Cum tempus non adfuerit convocandae commissionis mixtae plenariae, non loquor nomine totius commissionis. Aliqua tamen puto dicenda antequam ad suffragationem perveniatur ut relator in sensu relationis vobis propositae feria III praeterita auditis confratribus subcommissionis mixtae. Puto commissionem laetari posse non praesertim quia dictum est — quia dixerunt « omne malum adversus vos! », non mentientes utique, sed tamen ut puto aliquantulum errantes, sed alia ex causa: scil. quia complures animadversiones et suggestiones prolatae sunt, quae videntur magni valoris et quae in toto sumptae fecerunt hanc discussionem vere dignam Concilio.

2. Fas non est in singula ingredi. Quaedam tantum sinite notare:

a) quoad methodum laboris. Plures laici, plures docti in variis disciplinis iam auditi sunt. Adhuc alios audiri possunt, non omnes peritos in universo mundo. Alioquin Concilium peritorum laicorum fieret. Etiam sacerdotes experientia pastoralis praediti suam collaborationem dederunt, quin obliviscamur episcopos quoque, qui sunt membra commissionis, aliquam experientiam pastoraalem habere. Ad hoc tamen aliquid addere necesse est: scil. peritos clericos et laicos omnino adhibendos esse. Attamen tandem aliquando iudicium ultimum et responsabilitatem pertinere ad ipsos Patres conciliares. Liceat in hac occasione iterum peritis gratias agere.

b) Nonnullae observationes, quae factae sunt invicem excluduntur vel ex iis forsitan selectio facienda est, quia contraria aliquando rogantur. V. g. si quis petit, ut plures, tonum magis doctrinalem, dum aliquis magis hortativum. Multae tamen animadversiones in aliquo conveniunt aut optime inter se complentur, v. g. quando rogatur de efficaciore propositione doctrinae theologicae et de eius fundatione biblica praesertim quoad notionem mundi, quoad unitatem cosmicam quae tota est obiectum Redemptionis, quoad relationem evangelizationem et humanizationem, quoad valorem vitae, quoad praesentiam peccati in mundo, quoad antithesim inter Ecclesiam et mundum positum maligno, quae antithesis non excludit sympathiam Ecclesiae versus mundum quatenus creatum a Deo, redemptum a Christo. Plures etiam petunt ut magis ratio habeatur de ethica naturali. Quoad situationem actualem insisteret petitur ut abundantius ratio habeatur de atheismo in quocumque modo se praebeat, de egestate spirituali huius mundi, saepe in contradictione cum praeceptis legis naturalis; de fame; in genere autem perspectiva non nimium Europaea vel occidentalis sed vere universalis praebeatur.

Nonnulli in puncta singula iam devenerunt, de quibus postea disceptandum esset in singulis capitibus.

Liceat tamen ad hoc unum verbum dicere: nos, scilicet commissio, nimium in particularia descendere non intendit, et nos putamus nos nimium in particularia descendere non posse, praesertim de punctis sat delicatis de quibus schema intentionaliter agere noluit eo magis quod ipse S. Pater iam nuntiavit studia per competentes promovenda esse, quae iam fiunt per Commissionem ex doctis viris ex toto mundo, ex doctis viris in scientiis biologicis, sociologicis, psychologicis una cum theologis compositam et de quibus ipse S. Pater iudicium sibi reservavit.

De stylo et lingua plurimi conquesti sunt etiamsi diversis sub respectibus, sed iam ego ipse dixi quod in hoc consentimus sicut consentimus in pluribus quae dicta sunt. Plurimi putant ad laborem huius constitutionis complendum et ad bonum Concilii necessariam IV sessionem. Nuntiare nunc possum statutum esse hanc IV sessionem nos habituros esse.

3. Nullus adfuit qui schema totaliter canonizandum censuerit et coram mundo venerandum proposuerit, sed ne ipsa commissio ut optime nostis hoc iudicium tulit. Perpauci fuerunt qui putaverunt textum omnino, totaliter reficiendum esse, rari sed strenui natantes in gurgite vasto. Unus tantum, ni fallor, qui ad ignem aeternum textum damnavit, una cum suis adnexis, sed puto absque peritis.

Fere omnes textum declaraverunt acceptandum ut basim discussionis, alii minus favorabiles — alii magis, alii valde. Plures, notandum esto, sive ore tenus sive scripto suum consensum dederunt nomine vel alicuius nationis vel plurimorum episcoporum.

Conclusio. In hac sessione ad definitivam approbationem huius constitutionis pertingere non possumus. Sunt tamen aliqua puncta vel themata de quibus forsitan urgentius aliquod verbum antequam sessio terminetur dicendum solemniter esset, scilicet de pace, de fame et de paupertate, de atheismo in omnibus suis formis — cum fraterno intento alicui omnes fratres nostros qui forsitan Deum non credunt vel non cogitant. Quae puncta amplius in constitutione deinde resumenda erunt. Per relationem initio discussionis habitam schema vestro iudicio proponebatur. Discussionem audita liceat magis audere et textum vestrae approbationi proponere ut basis ulterius discutienda. Ad arduum laborem quem prosequi debemus commissio multum gaudebit si plures alii collaborabunt, sed praesertim petimus ut omnes et singuli Patres schema attente meditentur et sua consilia praebeant. Sic speramus fore ut in spiritu vere fraterno possimus Dei et mundi expectationi obvenire. Gratias.

Moderator: Collegant nunc assignatores vocationes Patrum!

Audiant Patres venerabiles. Dum calculi suffragiorum numerantur, interea hypothetice — id est pro casu suffragiorum eventu affirmativo — initium habetur disceptationis de prooemio et I capite.

Legere velit secretarius generalis nomina eorum Patrum, qui verbum petierunt de hac parte schematis.

Secretarius generalis: En tertio ad ambonem, Patres venerabiles! Haec sunt nomina eorum, qui verbum facere petierunt circa prooemium et cap. I *de Ecclesia in mundo huius temporis*. Hic est aliqua distinctio, sed...

Ad prooemium: exc.mi DD. Paulus Gouyon, arch. Redonensis in Gallia; Paulus Schmitt, ep. Metensis in Gallia; Franciscus Simons, ep. Indorensis in India; Felix Romero, ep. Giennensis in Hispania.

Ad prooemium et cap. I: exc.mi DD. Gerardus De Vet, ep. Brendensis in Neerlandia; Emmanuel de Rosario, ep. Malolosinus in Insulis Philippinis.

EXC.MUS P. D. PAULUS GOUYON

*Archiepiscopus Rbedonensis**Venerabiles Patres,*

Etsi schema hodie nobis exhibitum perspicue considerat problemata quae ex mundo huius temporis exsurgunt in conscientia cuiusvis christiani, et ei clare indicat missionem quam explere debet inter homines hodiernos, etsi proinde optimum fundamentum praebet discussionibus hanc ad rem pertinentibus, et propterea ...¹ placet, attamen necessariae videntur aliquae emendationes *de prooemio et cap. I*,² duplici ratione: 1. quia visio mundi moderni amplitudine caret in hoc *prooemio*; 2. quia modus loquendi, ad talem visionem exponendam, sat debilis apparet.

1. *Visio mundi moderni non qua par est amplitudine pollet.* Hinc illinc miratur textus noster res egregie gestas in mundo moderno, sed hoc facit passim, in delineamentis hic inde sparsis, non autem modo globali et cohaerenti, ita ut animi nostri ad admirationem commoverentur. Momentum huius expositionis pendet non solum ex ratione logica sed multo magis ex ratione problematica (gallice: problématique) scil. ex modo exponendi hanc quaestionem ratione habita praecoccupationum mundi hodierni; sic et sic tantum ab hominibus audiri poterimus.

Hic invenire optarem quasi picturam amplissimam, in qua describerentur mirabiles progressus scientiae et artis technicae, ingens incrementum instrumentorum communicationis socialis, incredibiles possibilitates diffusionis idearum nostrarum in ipso momento quo formulatur, crebrior extensio culturae civilis (saltem in regionibus fortunatis sed non sat numerosis), magis magisque intensa communicatio idearum, victoriae in morbos, incepta audacia ad universum subiiciendum. Ut breviter dicam, in pictura illa apparere deberet expletio nova praecepti Creatoris, sic primos homines alloquentis: « Replete terram et subiicite eam et dominamini » ...³, necnon fides serena in valorem actionis creatricis: « Et vidit Deus cuncta quae fecerat, et erant valde bona » ...⁴

Sed eodem tempore optarem, ut non minus fortiter exponerentur pericula immensa quae minantur generi humano, ita ut in ipsis rebus prosperis voces audiuntur proclamantes quomodo mundus actualis ad absurdum deducitur: scil. periculum famis et insufficientiae rerum oeconomicarum; ...⁵ belli quod totum universum quasi annihilare valeret; ...⁶ servitutis, etiam in nostra societate grassantis, propter inaequalitates indignas inter homines et quae sub falso praetextu rationis oeconomiae

protrahuntur; ac idem periculum segregationis ratione generis sic dictae racialis aut diversitatis opinionum in re politica vel religiosa, praesertim ex parte atheismi; ...⁷ ignorantiae sic dictae « analphabetismus » in sat nimis territoriis; pericula denique quae ansam praebent terroribus collectivis, et quibus vita fit quasi insupportabilis, dum in consilio Dei Creatoris felix esse *potest et debet*.⁸

Pictura huiusmodi quae lucem et tenebras mundi hodierni optime illustraret, prooemium normale esset nostri schematis, ex quo postea signa temporis caute deducerentur *in cap. I. Et quidem*⁹ notio « signa temporum » pluribus difficultatibus laborat. Quilibet progressus vel quilibet regressus vel quilibet series factorum signa temporum non constituit. In ipsis signis quid tribui potest voluntati Dei cum intentione hominibus loquendi? In humanitatis historia peccatum ingentem locum obtinet. Quid est ex parte Dei et quid ex parte peccati? Hic certe aliqua ambiguitas adest quam dissipare debemus. Credimus tamen quod Deus homines ipsis eventibus *ut signis*¹⁰ alloquitur.

*Sed secundum Matthaeum et Lucam, qui hanc expressionem « signa temporum » referunt, videtur eventus vocem Dei esse si natura sua et effectibus suis bonus est.*¹¹

Sed ad picturam perficiendam necessarius esset insuper modus loquendi fortiter resonans quod autem quasi plane deficit. Etenim

2. *Lingua schematis nostri debilitate laborat.* Quando aliqua mater de rebus adversis vel prosperis filiorum suorum loquitur, etiam verbis simplicibus, semper patefacit commotionem animi. Non ita dicendum est de schemate nostro. Videtur *prooemium*¹² exaratum fuisse ab hominibus in pace viventibus, procul a difficultatibus vel infortuniis hominum de quibus loquuntur. Diceres eos non sufficientem partem habere in talibus angustiis. Itaque *prooemium illud et quidem*¹³ schema parum aptum est ad spem vel caritatem vel sapientiam excitandas, *quia non sufficienter accommodatum modo sentiendi et loquendi hominum nostri temporis.*¹⁴

Dicet aliquis: schema imprimis ad christianos dirigitur. Nunc autem: numquid meliores sunt christiani quam filii populi electi? Ad hunc populum alloquendum in Antiquo Testamento Deus verbis asperrimis utebatur; eodem modo Christus Dominus expressiones adhibebat quam durissimas ad scandala sui temporis reprobanda. Atqui, etiam in hodierno mundo non desunt certe scandala.

Si verba nostra fortiter ad christianos et ad nosmetipsos resonarent, etiam extra muros nostrarum ecclesiarum audirentur. Vox Ioannis Baptistae, etsi clamans in deserto adhuc hodie ad aures nostras pervenit.

Visio cosmica rerum terrestrium, sermo ardens et audax, possunt conferre nostro schemati influxum debitum et efficacitatem necessariam. Hoc nobis attente considerandum est, ut hodie sicut heri, in hoc mundo a Christo delapso vias paremus Domino. Dixi.

In textu scripto tradito: ¹ valde. ² ex. ³ (*Gn.* 1, 28). ⁴ (*Gn.* 1, 3). ⁵ periculum. ⁶ necnon periculum. ⁷ periculum. ⁸ posset et deberet. ⁹ deest. ¹⁰ deest. ¹¹ deest. ¹² deest. ¹³ illud. ¹⁴ deest.

9

EXC.MUS P. D. PAULUS IOSEPH SCHMITT
Episcopus Metensis

Venerabiles Patres et Fratres, necnon peritissimi Periti,

Oportet quod verba « huius temporis » in titulo schematis scripta, clarius et praecisive explicentur.

Omni tempore, missionarius impetus incitavit Ecclesiam non se in exsilio a mundo stabilire. Sic oboedivit Domino, qui dixit se non ad damnandum sed ad salvandum mundum venisse.

Hic missionarius impetus non semper et ubique in Ecclesia secutus fuit.

Hodiernis temporibus, realitas mundi ei tribuit momentum novum et quasi inauditum, in Ecclesiae historia.

Ista novitas historiae mundi huius temporis in prooemio schematis non sufficienter apparet.

Liceat mihi duas animadversiones proponere ad enucleandam hanc novitatem, respondendo duabus quaestionibus, quae sic se habent:

I quaestio: quae sit novitas mundi « huius temporis »?

II quaestio: quomodo Ecclesia debet se habere in ista historica novitate mundi?

I. *Prima quaestio:* Quae sit novitas mundi « huius temporis »?

a) Evidenter, mundus de quo loquitur non est mundus in incredulitate posito et a Christo damnato. Non est tantum realitas vitae quotidianae cuiusdam hominis. Immo non est simpliciter societas humana cum institutionibus suis.

Quando loquitur de mundo « huius temporis », agitur de aliquo complexo civilisationis qui nascitur per quattuor elapsa saecula.

In hoc complexo civilisationis, mundus recognoscitur ut mundus

arte technica accommodatus non mere naturalis; mundus globalis et non mere particularis; mundus universalis seu planetarius et non mere occidentalis; mundus dynamicus et non mere traditionalis; mundus historicus et non cyclicus; mundus in quo promotio multitudinum *seu massarum*¹ suscitatur maximam interdependentiam seu socialisationem.

Multae et diversae ideologiae laborant hunc mundum in sua perpetua mutatione. Hae mutationes figurae mundi, quoad substantiam, irreversibiles apparent. De his omnibus, nascitur figura nova hominis, quae delineatur a valoribus quasi universaliter recognoscitis.

Haec est prima notatio generalis mundi « huius temporis ».

b) Secunda notatio est quod ille mundus vindicat suam propriam autonomiam. Et hoc etiam novum est. Humanismum mere humanum elaborat, sine referencia immediata ad valores religiosos et normas transcendentales. Immo et atheismus, hodie fere ubicumque seminatus, quaestionem urgentem proponit requirentem gravissimam curam nostram. Agitur de significatione historica hominis in mundo. Ad responsum dandum istae atheismi interrogationi, urgens vocatur elaboratio christiana anthropologiae.

Mementote, venerabiles Patres, quod pro prima vice in historia Ecclesiae, Concilium in tempore atheistico celebratur.

c) Tertia notatio. Ille mundus, vi suae autonomiae voluntatis et propriae consistentiae, iam Ecclesiae modo omnino novo se praebet. Mundus recentior saepe saepius sine efficaci concursu Ecclesiae crescit. Aliquando sese construxit contra Ecclesiam quae erat non tantum aliena sed *aliquo modo*² hostilis suo conatu.

Consequenter, status relationum inter mundum recentiorem et Ecclesiam aggravatus est multis iurgiis et querelis. Nonne evidens est hic status, ex utraque parte, longe abesse a statu dialogi?

II. *Altera quaestio*. Quomodo Ecclesia debet se habere in ista historica novitate mundi?

a) Quaerere debemus relationem Ecclesiae ad mundum quae sit vera praesentia. Iustum est memorare quod, temporibus patristicis, Ecclesia certa praesentia in rebus culturae, praesertim philosophiae habuit.

Non fuit sic in tempore nec medi aevi nec recentiore. Medio aevo, propter angustias temporum, Ecclesia sese convertit in specie christiana societatis (*La Chrétienté*). Mundus ab Ecclesia aliquo modo captus est et consistentia propria mundi minorata fuit.

In recentioribus saeculis, Ecclesia suspicionem nutrit erga tentamina et valores humanismi novi.

Hisce temporibus, hora est investigare novas vias Ecclesiae. Renun-

tiante Ecclesia tam voluntatis potentiae quam exsilio, vera praesentia fit in amicitia, in paupertatis spiritu, quasi ab interiore.

b) Semper clarius accedit ad conscientiam Ecclesiae haec convictio: actualitas Evangelii transiit obligatorie per quaestiones quas mundus proponit. Etsi ambiguus sit, mundus hodiernus potest proferre — etiam hoc fecit — provocationes ad purificationem vel amplificationem suae evangelicae conscientiae.

Dici potest quod hic mundus in quadam dinamica solidaritate est cum progressu et fortuna Evangelii. Etiam dici potest quod hic mundus non simpliciter est extra Ecclesiam, etsi non iam conversus sit ad Christum. Immo et Ecclesia ipsa veram et totalem conscientiam sui non habere potest, hodie, sine attentione ad ea quae dicit et vivit homo hodiernus.

c) Sine dubio, Ecclesiae est ambiguitates et forsitan errores mundi huius temporis in lucem ponere. Sed hoc authentice et efficaciter non poterit adimplere sine praevia et positiva attentione ad hunc mundum.

Evangelicis oculis videbimus, imprimis, valores positivos mundi huius. Hic mundus ut providentialis nobis apparebit...³

Vindicatio mundi huius temporis ad autonomiam non est necessarie superbia prometheana. Est intentio hominem liberiores reddendi et capacem staturam maioritatis attingendi.

Conclusio. Ut Ecclesia sit missionaria, debet existere in ipso progressu historico mundi. Quodsi omitteret, impossibile esset illi et mundum liberare ab alienationibus suis et mundi huius valores, dynamismum et praechristianas intuitiones, in vires venturi mundi inserere. Dixi.

In textu scripto tradito: ¹ deest. ² deest. ³ Sic v. g. motus quasi generalis et valde significativus mundi huius temporis quae dicitur laicisationis, non suscitabit in Ecclesia diffidentiam nec habitudinem mere defensivam.

De fundamentis dialogi inter Ecclesiam et mundum. In prooemio, etsi multa laudabilia et peropportuna iure meritoque inveniantur, at tamen, deest clara expositio fundamentorum dialogi inter Ecclesiam et mundum, quibus innitatur processus idearum totius schematis.

Certe in n. 1 ad ineundum huiusmodi dialogum, varia magni pon-

deris afferuntur, sed de profundiori ratione talis interlocutionis, ex ipsa Ecclesiae natura exsurgentis, nihil dicitur.

Similiter in n. 2, tota pericopa de « signis temporum » suadet quidem opportunitatem, immo necessitatem pro Ecclesia et mundo seu hominibus problemata humana serio considerandi. Sed omnia quae in hoc numero feliciter dicuntur, non sunt verum fundamentum dialogi, nisi inserantur in ampliori contextu de ipsa natura et missione tum Ecclesiae tum mundi, i. e. hominum, ut statim tractabitur. Hac insertione praeterea, ambiguae et confusae interpretationes, quae oriri possent ex non bene intellecta expressione « signa temporum », vitarentur.

Unde opinamur magni fore totam rei tractationem his principiis subesse:

a) Initium sumatur a brevi Ecclesiae notione ut communitatis salutis pro hominibus divinitus institutae, ex hominibus coadunatae, et in hominibus incarnatae, ut continuationis historicae mysterii incarnationis et redemptionis. Ecclesia igitur ex hac sua natura potest et debet problemata de homine ut propria considerare et ibi praesentem sese constituere, ubi de hominis quaestione agatur. Haec est ultima ratio cur Ecclesia mundum alloquatur.

b) Deinde aperte exponatur, quod *mundus suam etiam propriam competentem vocem* habeat in quaestione de homine. Constructio enim civitatis terrestri specificae hominibus, ad Dei imaginem factis, competit, secundum ipsiusmet Dei consilium.

Haec autem missio terram colendi et societatem vere humanam fundandi et promovendi, est structura in se valida, et ut *verificatio*¹ voluntatis divinae, *est*² elementum salvificum, non solum extrinsece, sed etiam intrinsece. Exhinc nitide appareret cur et quibus in rebus mundus cum Ecclesia dialogum inire queat, immo mundus ab Ecclesia audiendus sit.

c) Tandem ignorare non oportet realitatem peccati cui homines historice subiciuntur. Haec autem realitas dialogum urgentiorem reddit, sed de his fuse in schemate.

Sub luce igitur horum trium principiorum, iam bene intelligi potest duplex aspectus valde diversus, sub quo tempus « vox et signum » in schemate dicatur. Tempora enim nostra, profundis mutationibus undequaque agitata, ex una parte secum ferunt mirum humanitatis progressum, qui progressus consilio Dei circa hominem respondet, proindeque vere in tali progressu vocem Dei audire necesse est; ex altera parte aetas nostra infeliciter etiam profunda signa monstrat peccati tum quoad eius realitatem tum quoad possibilitates ingentes ex mediis multiplicatis et efficacioribus. Quae signa etiam pro Ecclesia et hominibus vocare

oportet « vocem Dei » in hoc sensu, quod omni conatu hominem salvare a tali miserabili servitute coniunctis viribus urget.

Si igitur in prooemio vel in aliquo speciali capite quod primum esse deberet, tum principia supra memorata, tum eorum applicationes ad vocem Dei in signis temporum, suo loco ponantur, validum et solidum credimus iactatum iri fundamentum dialogi inter Ecclesiam et mundum.

Fundamentum quidem plenum illa consideratione erga interlocutorem, quae est prima dialogi cuiusvis conditio, ut Summus Pontifex Paulus VI in Encyclicis Litteris *Ecclesiam suam* mirifice exposuit.

Fundamentum realisticum, ut ita dicam, quod debitam tum progressus tum peccati realitatem prae oculis habet.

Fundamentum positivum, quod optimismo vere christiano et humano nixus, ea praecipue ad mentem revocat, quae unitatem favent.

Fundamentum denique universale, quod ad ipsam validam *et*³ structuram et competentiam utriusque interlocutoris, attendit.

Hac perspectiva praeterea visio unitaria relationis nostri schematis cum schemate centrali *de Ecclesia* haberetur ideoque eius momentum, quod est prooemii munus, lucidius innotesceret. Dixi.

In textu scripto tradito: ¹ realisatio. ² deest. ³ deest.

11

EXC.MUS P. D. GERARDUS HENRICUS DE VET
Episcopus Bredanus

Venerabiles Patres et Fratres,

Nomine conferentiae episcoporum Neerlandicae relate ad prooemium et tria prima capita, quasdam observationes proferre velim.

1. Deficit in primis tribus capitulis vel unica definitio seu circumscriptio illius quod est « mundus », sensu moderno et christiano, e quo sequitur indoles vaga totius primae partis schematis. Inquantum aliqua definitio huius mundi subiacet huic schemati, mundus videtur esse quid extranei, ad quod Ecclesia maternos suos oculos vertit videndo in hoc mundo aliqua fieri bona, multa vero mala et perversa ...¹. Certo certius malitia et deficientia huius mundi in hoc schemate debet explari, sed tunc unico in loco et quidem strenua et organica redactione. Nunc vero intra sex paginas iterum atque iterum, usque septies, post laudationem aliquam huius mundi schema festinanter repetit aliquid de malitia huius mundi, acsi Ecclesia nonnisi aegre et invitatus aliquid boni

de illo mundo possit effari. Ratio huius est, quod mundus inde ab initio tamquam aliquid potius extranei et hostilis consideretur, quin detur enucleatio alicuius « kerygmatis » christiani valorum terrestrium.

2. Tria prima generaliora capita non reguntur aliqua christiana et humana visione relate ad habitudinem Ecclesiae ad mundum. Verum est, quod ipsa visio christiana « mundi » in schemate hic illic, parce quidem et in quibusdam locis quasi deperditis, de facto adumbratur, sed non regens totam explanationem. Insuper loquendo de « Ecclesia » videtur sermo fieri de aliquo ente existente supra et extra homines ...² vel etiam Ecclesia videtur identificari cum sua hierarchia.

3. Non explanatur sic dictus processus saecularisationis, quo nempe mundus, qui olim sub diversis respectibus sub tutela Ecclesiae et religionis fuit, nunc paulatim in propriis suis terminis autonomus fit. Ob hanc neglectionem schema nihil dicit de problemate moderno fundamentalis, quomodo nempe principia revelationis divinae ad has provincias terrestres de novo applicanda sint, tam theoretice quam practice, ita ut mundus reapse sanctificetur, quin sacretur.

4. Redactio capp. II et III videtur manca, indiscriminatim et sine ordine loquens de pluribus. Agit enim praesertim de relatione Ecclesiae ad potestates terrenas, dum fere nihil dicit de habitudine instaurationis mundi et promotione populorum relate ad Regnum Dei. Insuper, in nn. 13 et 14 in quibus secundum divisionem ipsius schematis agitur de hierarchia relate ad mundum, miro modo sermo instituitur de mutuo adiutorio « Ecclesiae » et mundi.

5. Cap. III, in quo agitur de relatione populi Dei ad mundum, de facto non loquitur de populo qua tali, atque eget realismo christiano. Caput illud videtur innuere quod christiani fere unice caelestem patriam anhelant et admonendi sunt ut etiam negotiis saecularibus sese immisceant. E contra, significatio christiana facti realis, quod christifideles laici reapse anima et corde implicati sunt in hoc mundo, non explanatur, ita ut responsum non detur reali problemati christifidelium laicorum. Caput illud est quoddam summarium sine visione, quae possit gignere enthusiasmum fidelium.

Quas ob causas hoc schema, in huius tribus capitibus fundamentalioribus, de facto non est responsum ad reale problema, quod hodie corde vivitur apud christianos et omnes homines bonae voluntatis, qui reapse quaerunt sensum nostrae historiae humanae.

Proponitur proinde, ut prooemium simul cum tribus prioribus capitibus solidiore modo redigantur sub lumine christianae visionis illius quod est mundus, non quidem neglecta consideratione mundi sensu peiorativo Ioanneo.

Schema potius debet esse fervida Ecclesiae, explicitae viventis donum Dei, invitatio ad mundum, ei annuntians: « si scires donum Dei », de quo ipse tu, Munde, nesciens vivis. Dixi.

In textu scripto tradito: ¹ (cf. prooem., n. 2, linn. 20-32). ² (v. g. cap. II, n. 10, linn. 1-4).

12

Exc.MUS P. D. ALOISIUS DEL ROSARIO

Archiepiscopus Zamboangensis

Venerabiles Patres,

*Loquor nomine episcopalis conferentiae Insularum Philippinarum.*¹

Ad prooemium. In introductione plures habentur declarationes facti, quae rationem merentur, attamen in toto documento ratio nusquam clare proponitur, e. g. in pag. 5, lin. 6 *dicitur:*² « ... terram, quam Deus credidit nobis, ut excolamus eam unanimes ».

...³ Cur Deus vult ut terram excolamus? Mere ut laboremus, vel potius ut ea utamur ut medio ad finem?

...⁴ In lin. 29 et ss., docemur de materialismo et de desperatione consequente. Si sumitur in se mandatum crescendi et multiplicandi et terram subiciendi, materialismus est consequentia sat logica. Desperatio in hac logica provenit ex eo quod subiectio terrae non est sat celer ac totalis. Nisi adaequatam rationem christianam habemus ad terram subiciendam atque implendam, materialismum et desperationem consequentem vix vitare possumus. Ratio ultima non potest esse iustitia et caritas, sicut saepe innuitur in documento; nam iustitia et caritas sunt mere media vivendi, non fines in se.

...⁵ Caput sequens deberet nobis responsum praebere. Sed praebetne responsum adaequatum?

Ad cap. I. Pag. 8, n. 5. Introductio: locus iste convenit cum prooemio, sed iterum nullam rationem dat. Nusquam in toto capite nobis ostendit quomodo « huiusmodi officium ab ipsa fide sua promanare » ...⁶

Mihi videtur totum caput quadam levitate laborare. Nobis ostendit quidem *quomodo* homo vivere debeat, sed non *clare* ostendit *quid* facere debeat, quod est maioris momenti. Certe de hoc mentio quaedam habetur hinc inde in toto capite, sed tantum obiter et quidem ita sparsa ut quis integrum caput legere possit quin sciat de quam re agitur. Nec clare exprimit rationes ...⁷

Antequam ad singulos defectus in hoc capite veniam, notare velim quod totum caput videtur esse compromissum quoddam inter duas interpretationes theologicas circa vocationem hominis. Mea quidem sententia, una interpretatio est christiana, altera vero pseudo-christiana. In hoc capite interpretatio pseudo-christiana meliorem tractationem recipere videtur.

A) Mentalitas pseudo-christiana: Homo creatus est ut Deum agnoscat et amet eique inserviat, et sic in caelo cum Deo beatus erit. Unde homo creatus est ut crescat et multiplicet terramque repleat atque subiciat. Vita igitur est tempus probationis. Quemadmodum homo vivit (quid faciat minoris momenti est), sic quando moritur mercedem suam recipiet in caelo cum Deo et angelis, et erit ipse sicut angelus.

Hunc modum cogitandi voco « mentalitatem sicuti in cavea » (squirrel cage mentality), quatenus homo creatus et sicuti in *cavea*⁸ positus *ibi*⁹ currit sed nusquam pervenit ...¹⁰. Si bene currit eum Deus liberabit a *cavea*¹¹ cum moriatur et eum in caelum beatum faciet. Problema est hoc: coram Deo non tantum *quomodo* homo sese gerat, sed etiam *quid* faciat momentum habet. Civilisatio est id quod homo facit. Quaestio est, cur in ultima realitate theologica id quod homo facit magnum momentum habeat? Emphasis in theologia christiana fuit in modo quo persona sese gerere debeat (v. g. in recta intentione). Caritas et iustitia docent quomodo oporteat nos gerere erga proximum; sed quid facere oporteat et cur? estne vita humana mera probatio in ordine ad caelum assequendum ...¹² vel potius civilisatio in se et pro se valorem theologicum habet?

B) Mentalitas christiana: Christus venit ut peccatum, mortem diabolumque vinceret, et sic novum populum electum pro Patre acquireret. Propterea praemio ornatus est. Homo, si vere christianus, debet Christum sequi, peccatum, mortem et diabolum vincendo (i. e. malum = quid) et ut membrum populi electi Dei vivendo (quomodo). Propterea praemium accipiet ut homo (totus homo, cum resurrectione, sicut et ipse Christus). Finis dominationis terrae est victoria supra malum: chaos est quid malum; morbus, ignorantia, confusio, luctus, indigentia sunt omnia mala a peccato derivantia.

In consilio divino quid sit finis renovationis terrae per victoriam supra malum? Responsio: Creatio « novae Ierusalem », transformatio terrae quam homines inhabitabunt in resurrectione, quando Christus iterum veniet.

Finis dominationis terrae est vincere malum ...¹³ et praeparare terram pro secundo adventu Domini; hoc cum mercede nostra in resur-

rectione colligatur. Vita igitur terrena non est mera probatio, sed in se continet *quid* faciendum sit...¹⁴

Veniamus nunc ad particularia. Ad cap. I, sub n. 5, pag. 8, linn. 11-12: « ... ut totum hominem ad altiorem elevaret dignitatem ». Videtur quod vox « dignitas » non est apta, quippe quae diversas res significat pro diversis hominibus. Eius loco legatur: « ut totum hominem ad altiorem elevaret conditionem existentiae ». Si christianus altiorem dignitatem habet ...¹⁵, tunc habet dignitatem maiorem dignitate personae ...¹⁶ de quo dubitandum est. Eius modus essendi et operandi ut persona mutatus fuit, non autem eius dignitas.

...¹⁷ Linn. 21-22: Nihil dicit de ratione cur bona opera facere debemus. Mere faciendi causa? Nobis dicunt quomodo operari debeamus, sed hoc iam scimus et nullum gignit problema. Vera ratio innuitur supra ...¹⁸, videlicet: resurrectio et renovatio terrae, victoria supra malum in ordine ad praemium resurrectionis.

...¹⁹ In pag. 11, linn. 20-21: Hoc est argumentum valde debile pro hac paragrapho. Quod homo cibo spirituali et materiali egeat, non est ratio cur illi « qui vitae statu vel apostolatu, rebus divinis consecrantur », « terrena hominum officia » despiciere non deberent.

Conclusio. Mea *quidem opinione*,²⁰ cap. I deberet continere declarationem totius finis existentiae humanae: videlicet, *quid*, *quomodo*, et *cur*, i. e. responsum ad utramque quaestionem; deberet enucleate declarare quomodo Ecclesia se habeat relate ad societatem huius temporis, sequenti modo, e. g.:

a) Idea resurrectionis ponatur *ut fundamentum*²¹ totius capitis; est novissimum praemium et merces totius hominis (in imitatione Christi), non ipsius animae tantum.

b) Christus in mundum venit ut malum vinceret, nempe diabolum, mortem, peccatum, et omnia mala derivantia a peccato, sic novum populum electum pro Patre acquireret. Homo, si vere christianus, debet Christum sequi vincendo malum (*quid*), vivendo ut membrum populi Dei (*quomodo*), propterea mercedem accipiet ...²² totus homo in resurrectione.

c) Finis dominationis terrae ...²³, civilisatio, est vincere mala a peccato derivantia, sic renovare faciem terrae; et finis renovationis terrae est eam praeparare pro secundo Christi adventu ...²⁴

d) Quamnam partem habet Ecclesia hac in re? In eo quod eius est missionem Christi in terra continuare. Hominibus opem ferre debet ut malum ...²⁵ vincant et sic vivere possint ut membrum novi populi electi Dei. Eius non est tantum « salvare animas »; si se limitat ad hoc,

deficiet in sua missione quia amittet contactum cum hominibus in mundo viventibus, quos salvare debet. Oportet etiam ut causam civilisationis promoveat, adiuvando in eliminatione morbi, famis, paupertatis, etc.; et in renovatione et praeparatione terrae pro secundo adventu Christi.

In hoc decreto maior emphasis ponenda est in obligatione catholicorum essendi boni et efficaces, et, in quantum fieri potest, excellendi in respectiva vocatione. E. g.: medicus catholicus non tantum bonus catholicus esse debet, sed etiam bonus medicus. In hoc mundo hoc est munus eius a Deo datum, videlicet, vincere malum, quod in hoc casu est morbus, et adiuvare in renovatione terrae. In mentem habere debet se in conscientia teneri ad studium progressus scientiae quae relationem habet cum propria vocatione; nec oblivisci debet se Deo rationem redditurum esse de modo quo patientes suos tractaverit: utrum eos curaverit an eos occiderit. Bonum catholicum non audeo vocare medicum catholicum qui non est medicus bonus ex propria culpa.

Denique propono ut loco linguae latinae, aliqua lingua moderna adhibeatur in redactione huius decreti. Nullum dubium est linguam latinam in schemate adhibitam esse inelegantem. Nec accurate nec clare nec efficienter de rebus modernis loqui possumus lingua quae non est moderna. Praeterea si volumus ut homines huius mundi moderni nobis aures praebeant, eis alloqui debemus lingua quam intelligere possunt. Dixi. Gratias.

In textu scripto tradito: ¹ deest. ² deest. ³ Problema est. ⁴ In pag. 5, n. 2, lin. 25: « ... qui hominibus terram implendam tradidit atque subiiciendam ». Iterum quaeritur: cur? ⁵ Cf. etiam pag. 6, lin. 11: « ... Spiritus Sanctus dirigit cursum temporum et renovat faciem terrae ». Hoc certe facit, sed cur? ⁶ (lin. 10). ⁷ E. g.: nos semper dicimus medicum catholicum bonum catholicum et simul bonum medicum esse debere, sed hoc non sufficit. Oportet etiam praebere rationem cur bonus medicus esse debet, scil. ut malum vincat (morbum in casu) et simul mundum praeparet pro secundo Christi D. N. adventu, a. v., ut mundus in quo vivimus renovetur et melior fiat. ⁸ caverna. ⁹ est ubi. ¹⁰ (nihil interest quid faciat sed tantummodo quomodo illud faciat). ¹¹ caverna. ¹² (omnia pendent e modo quo vivimus). ¹³ (sicut ipse Christus fecit, et propter Christum nos etiam facere possumus). ¹⁴ et quomodo. ¹⁵ (quidquid hoc significet). ¹⁶ (cf. n. 20, pag. 21). ¹⁷ In pag. 9, lin. 6: « probare » sapit mentalitatem « sciuri in cavea » (squirrel cage mentality). Eius loco adhibeatur vox « ostendere », vel quid simile. ¹⁸ (lin. 15-20). ¹⁹ In linn. 25 ss. non clare apparet « magnitudo » vocationis hominis. Sane docetur quomodo homo vivere debeat, non tamen *quid* facere debeat, neque cur hoc « quid » sit tam magnum. Mea quidem sententia, hic est defectus totius capitis. In pag. 10, lin. 26 legatur « ventura » pro « aeterna ». Contrapositio debet esse inter vitam praesentem et futuram, non inter tempus et aeter-

nitatem. ²⁰ humili sententia. ²¹ deest. ²² (cur). ²³ aliis verbis. ²⁴ (Creatio « novae Ierusalem », transformatio terrae). Civilizatio igitur in se et pro se habet valorem theologicum. ²⁵ scil. diabolum, peccatum eiusque consequentias.

Moderator: Audiatur exc.mus secretarius generalis de exitu suffragationis.

Secretarius generalis:

Suffragium tulerunt	1.876
Dixerunt <i>placet</i>	1.579
<i>non placet</i>	296
et habetur suffragium nullum	1

Ergo suffragatio est positiva.

13

EXC.MUS P. D. IOSEPH SCHOISWOHL

Episcopus Graecensis-Seccoviensis

Venerabiles Patres,

Si Ecclesia dialogum cum mundo hodierno incipit, quaerendum tamen manet, num Ecclesia in suis expositionibus, aliquatenus saltem, ab ipso mundo intellegi et grato animo recipi possit!

Propterea non sufficere potest, sicut iam saepius in hac aula audivimus, Ecclesiam de problematibus huius mundi meditari, sed pari modo debet et ipsa dialogum cum reali mundo incipere, lingua, quae huic mundo intelligibilis est.

Unum horum problematum recipere volo: in n. 7, cap. I deploratur caecitas eorum, qui sive docendo, sive agendo hominem vitam ad solas coarctant dimensiones terrestres.

Debemus quaerere, cur hoc faciunt. Inter alias causas illa eminet, quod immortalitatem animae non credunt. Ex diversis colloquiis cum coaevis, etiam baptizatis, constat, quod etiam in Deum credentes saepe de immortalitate animae et deinde de vita aeterna desperant. Saepius ab illis audivi: si animae immortalitatem mihi clare explicare vales, omnia alia in vita recte diriguntur.

Homo etenim, sicut psychologica constat, indiget ad agendum firmae spei. Si deest haec spes, optima verba non adjuvant. Quia permulti hodie animae immortalitatem non tenentes spem ad aeterna non habent, rebus terrenis exclusive adhaerent; nam sperant se aliquantulum de

facto accepturos esse de bonis, quae mundus terrestris eis promittit et dat.

Quapropter, si cum hominibus huius temporis de mundo hodierno in luce Dei, in luce Christi eiusque evangelii colloqui volumus, prius eis de animae natura eiusque immortalitate dicere debemus. Nam fides in immortalitatem animae multis videtur esse via fidei in Deum.

Etiam autem nos comperimus difficultatem, proh dolor, hanc quaestionem hominibus explicare non iterum obiectiones facientibus.

Argumenta philosophica rarissime commovent. Si Revelationem appellamus, homines in ea a priori argumentum vident, quod demum agnoscentes animae immortalitatem accipiunt.

Forsan autem analogia ex rebus materialibus homines quaerentes adiuvari possit. Etenim immensae ingenii humani inventiones in omnibus rebus materialibus mirabilem connexum ad oculos demonstrant, sine quo tota creatio existere non posset. Cur hoc in natura spiritus non valeret? E. g. conscientia nos alloquitur eamque sequimur, quod etiam multi agnoscunt, qui in Deum non credunt; pro actionibus et decisionibus etiam ii responsables se sentiunt; in vita sociali semper iustitiam et fraternitatem poscunt scientes, quod in terris hae numquam plene perficiuntur.

Huic ergo mundo monstrare debemus etiam in natura mentis et animae connexum internum videndum et agnoscendum esse, qui tunc demum plene perficitur, si anima immortalis habetur.

Hanc spem schema nostrum hominibus ubique terrarum aperire deberet, ut etiam noster mundi aspectus in luce Dei ab iis accipiatur ...¹. Dixi. Gratias.

In textu scripto tradito: ¹ Ceterum liceat mihi petere, ut pro redactione huius schematis post disceptationem laici vere experti pro unoquoque capitulo convocentur. Ipsi dicant nobis quidquid mundus de propositionibus nostris sentit. In dialogo fructuoso concipiatur documentum Concilii oecumenici dignum.

14

Exc.MUS P. D. SECUNDUS GARCIA DE SIERRA Y MENDEZ
Archiepiscopus Burgensis

Em.mi Praesides et Moderatores, venerabiles Patres,

Schema laudes meretur eo quod crasim statuat huius nostri temporis et solutionem in Christo inveniendam proponat. Quidquid positivi adest in mundo exultanter laudat simulque ea quae deviata, incompleta

aut periculosa sunt strenue denuntiat ac remedia opportuna conatur apponere.

Quaedam vero complenda videntur.

Hoc cap. I vere fundamentale est, a quo subsequencia *proficisci* debent (iuxta relationem circa historiam schematis, pag. 39, n. 1), ideo integram vocationem hominis debet exponere synthetice, complete ac clare quantum possibile est. Agitur de « actuali realitate in lumine theologiae » ponenda ...¹, seu « sub quo respectu Ecclesia participat et sua facit problemata temporalia nostrae aetatis » ...². Intentio et momentum schematis dicitur omnino pastorale.

Attamen, licet theses seu speculativa principia directe non intendat, ea omittere non potest, tum propter rigorem doctrinae, tum propter brevitatem, tum denique ut aliquid valoris permanentis et universalis doceat. *Cetera enim evolutioni patiuntur*.³ Doctrina vere pastoralis nunquam aderit nisi firmiter aptis in principiis fundetur.

Iam vero, cum haec doctrina dirigatur non modo catholicis sed aliquomodo omnibus hominibus ...⁴ et summam agat de dynamicitate humana in mundo nostri temporis, necessarium prae primis videtur exponere rectum ac completum conceptum *ipsius hominis*, praecise prout est rex creationis cuius dominium a Deo ipsi est concreditum ...⁵ Iudicium quod de valore rerum et munerum terrestrium n. 6 ...⁶ profertur pendet radicaliter a iudicio prius emisso de ipso homine. Non quia homo sit mensura omnium rerum, sed quia consideratio earundem diversa necessario erit iuxta varias doctrinas, relate ad originem et naturam hominis eiusque missionis in historia. Omnibus enim notum est nostris diebus amplissime grassari errores fundamentales in hac re, quibus in radice vitiatur doctrina de habitudine hominis ad res et munera temporalia. Eos proinde indirecte explodere oportet, sanam doctrinam anthropologicam positive edocendo.

Quam quidem doctrinam in planu naturali prae primis Concilium exponere debet, ut omnes in ea possint convenire. Eius capita fundamentalia, quae videntur non esse omittenda, sunt: hominem creaturam Dei esse, ad eius imaginem et similitudinem efformatum, permanenti religionem ad Deum vinculari ab eoque provide dirigi; proinde Deum esse ducem historiae, nec hanc concipi posse tamquam necessariam et caecam evolutionem materiae cuius culmen mere materialiter evolvendum esset homo; ideoque anthropocentrismum non triumphum sed ruinam hominis significare, nam eo ipso ac homo veluti deificatur ne quidem iam homo est aut sicut homini convenit agit.

Historia systematum philosophiae modernae, quae continuo sibi succedunt, sub apparenti exacerbato humanismo, exempla praebent lu-

genda huius ruinae hominis. Nam cum frequentius naturalem religionem hominis ad Deum evacuent, eadem methodo, qua in deliramenta idealismi adveniunt in materialismum etiam incidunt. A quo dilemmate nec conatus existentialismi nec vigentis neopositivismi, aut cuiusdam similis tentaminis, liberare hominem possunt, cum ipsum considerent veluti fataliter clausum in artificiali circulo suae inintelligibilis limitationis; qua limitatione homo sibi sufficiens esse non potest. Defectus communis his omnibus erroribus, quibus homines nostri temporis suffocantur, est praecise manca vel potius falsa conceptio naturae ipsius hominis etiam sub lumine mere naturali. Ideo clara notitia realitas humanae eiusque possibilitatum ac limitationum omnino necessaria videtur, ut loqui possimus de habitudine hominis ad res et munera huius mundi. Secus ea quae in schemate asseruntur, sine sufficienti iustificatione et cohaesione, saltem a non christianis, iudicari possent.

Concilium non modo in hoc schemate sed pluries de vocatione ac dignitate hominis agit. Oportet autem ut, saltem in hoc capite, data opera doctrinam exponeret de dynamicitate humana ac proinde de eius natura in plena sua projectione naturali. Ex quo apparebit hominem dominum, non servum, rerum esse, atque in usu earundem propriam perfectionem sui et proximi quaerere debere, altiora supra materiam intendendo, harmonia servata inter technicam et culturam. Exinde pax et progressus integralis consequentur. Ita melius elucebit, etiam pro christianis, valor doctrinae supernaturalis relate ad hominem et omnia homini subiecta, nam valores naturales hominis non modo non negat sed eos in planu altiori collocat, servata perfecta continuitate inter naturalia et supernaturalia, a quibus illa mirifice dignificantur, elevantur et complentur. *Clarescat denique lucidius communismum, doctrinae tum ex iure naturali tum ex christiana doctrina de vocatione integra hominis, toto caelo opponi.*⁷ Proinde valde opportunum, immo necessarium, censeo in hoc capite integram « vocationem » hominis exponere, dependenter a recto et completo conceptu naturae humanae in planu etiam naturali consideratae, ut pro omnibus subsequens doctrina iustificetur et ut magis eluceat quanti momenti sit « vocatio » hominis sub plenitudine lucis supernaturalis intellecta. Dixi.

In textu scripto tradito: ¹ (cf. relationem II n. 1 pag. 42). ² (*ibid.*).
³ deest. ⁴ (cf. Prooemium n. 3). ⁵ (cf. *Gn.* 1, 28). ⁶ (pag. 8-9).
⁷ deest.

Moderator: Proxima congregatio generalis erit feria II, hora nona.
Em.mus P. D. EUGENIUS card. TISSERANT: Reponatur Sacrosanctum Evangelium.